

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Συγκριτική ανάλυση του ρωσικού και κινέζικου δόγματος εξωτερικής
πολιτικής

Comparative Analysis of Russian and Chinese Foreign Policy Doctrine

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Φίλιπ Πόλο,

01792222M011

Αθήνα, 2023

Τριμελής Επιτροπή:
Κωνσταντίνος Λάβδας, (Επιβλέπων)
Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος
Κωνσταντίνος Τσιμώνης

Copyright © Φιλίπ Πόλο, 2023

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

Περίληψη- Λέξεις Κλειδιά	4
Abstract- Keywords	5
Εισαγωγή	6
Μεθοδολογία	9
Κεφάλαιο 1:Εξέταση της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής	11
1.1 Ρωσικά θεωρητικά μοντέλα	11
1.2 Εξέλιξη της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής	17
1.3 Σημερινές προτεραιότητες της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής	26
1.3.1 Διαμόρφωση της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής	29
1.3.2 Δόγμα του Εγγύς Εξωτερικού	30
Κεφάλαιο 2: Εξέταση της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής	31
2.1 Κινέζικο Θεωρητικό μοντέλο	31
2.2 Η εξέλιξη της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής	35
2.3 Σημερινές προτεραιότητες της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής	40
2.2.1 Διαμόρφωση της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής	44
2.2.2 Πρωτοβουλία Ζώνη και Δρόμος ή Belt and Road Initiative	46
Κεφάλαιο 3: Σχέσεις Κίνας- Ρωσίας	49
3.1 Διαμόρφωση των σχέσεων Ρωσίας και Κίνας	49
3.2 Η συμμαχία των BRICS	58
Συμπεράσματα	59
Βιβλιογραφία	63

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται με συγκριτικό τρόπο η εξωτερική πολιτική της Ρωσίας και της Κίνας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι η συγκριτική ανάλυση εξωτερικής πολιτικής κρατών. Απαρχή της ανάλυσης είναι οι αρχές της δεκαετίας του 1990 και φτάνει μέχρι και τις μέρες μας. Σκοπός της εργασίας μας είναι να εντοπίσει ποια είναι η ρωσική αλλά και η κινέζικη αντίληψη για την θέση τους στον σύγχρονο κόσμο, δίνοντας σημασία στις σημαντικότερες πλευρές της χάραξης της εξωτερικής τους πολιτικής, πως αυτή διαμορφώνεται αλλά και τι στόχους έχει. Επιπροσθέτως μελετάται η σχέση μεταξύ των δύο αυτών χωρών και, συμπερασματικά, με βάση τα παραπάνω ευρήματά επιχειρείται να συγκριθούν μεταξύ τους οι εξωτερικές πολιτικές των δύο χωρών ώστε να κατανοηθούν καλύτερα, να εντοπιστούν συγκλήσεις και αποκλείσεις αλλά και να εξαχθούν συμπεράσματα και για την ίδια την σχέση μεταξύ των δύο αυτών χωρών αλλά και ποιο είναι το βάθος της σύμπλευσης που παρουσιάζουν το διάστημα που αυτή η εργασία γράφεται.

Λέξεις-Κλειδιά:

Ρωσία, Κίνα, Εξωτερική Πολιτική, Εγγύς Εξωτερικό, Πρωτοβουλία Μία Ζώνη Ένας Δρόμος

Comparative Analysis of Russian and Chinese Foreign Policy Doctrine

Filip Polo

Abstract

In this thesis, the foreign policy of Russia and China is examined in a comparative way. The methodology used is the comparative analysis of foreign policy of states. The beginning of the analysis is the beginning of the 1990s and it reaches the present day. The purpose of our thesis is to identify what is the Russian and the Chinese perception of their position in the modern world, paying attention to the most important aspects of their foreign policy formulation, how it is formed and what goals it has. In addition, the relationship between these two countries is studied and, in conclusion, based on the above findings, an attempt is made to compare the foreign policies of the two countries in order to better understand them, to identify invitations and exclusions, but also to draw conclusions about the relationship itself between these two countries but also what is the depth of the convergence that they present during the period when this work is being written.

Keywords:

Russia, China, Foreign Policy, Near Abroad, One Belt One Road Initiative

Εισαγωγή

Στην εν λόγω εργασία θα εξετάσουμε με συγκριτικό τρόπο το ρωσικό και το κινέζικο δόγμα της εξωτερικής πολιτικής. Θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε πως διαμορφώνεται η εξωτερική τους πολιτική με ποιους γνώμονες και στόχους αλλά και πως αυτή αντικατοπτρίζει την γενικότερη αντίληψη τους για το σύγχρονο κόσμο αλλά και κυρίως την θέση τους μέσα σε αυτόν. Επίσης, θα μελετήσουμε και τις σχέσεις που οι δύο αυτές χώρες έχουν διαμορφώσει μεταξύ τους, θεωρούμε ότι μια τέτοια μελέτη μπορεί να μας καταδείξει που εφάπτονται και που όχι οι απόψεις των δύο χωρών σε μια σειρά από ζητήματα (πχ NATO αλλά και αποσχιστικές κινήσεις) αλλά και κατά πόσο η σημερινή σχέση μεταξύ τους, που είναι συμμαχική, έχει βάθος και κατά πόσο αυτή μπορεί να διατηρηθεί.

Η επιλογή για την συγκριτική ανάλυση των δυο αυτών χωρών έγινε με γνώμονα ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία που παρουσιάζουν ως προς την εσωτερική αλλά ιδίως την εξωτερική τους πολιτική, που θεωρήσαμε ότι αξίζει να μελετηθούν. Είναι δύο κράτη που δεν ασπάζονται την αντίληψη της φιλελεύθερης δημοκρατίας που επικρατεί ιδίως στην γεωγραφική και κυρίως πολιτική επικράτεια που έχει επικρατήσει να ονομάζουμε Δύση. Αντίστοιχα και η οικονομική διάρθρωση αυτών των χωρών παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση από την αντίστοιχη στις χώρες της ΕΕ και των ΗΠΑ, κάτι που είναι επόμενο της σημαντικής θέσης του κράτους μεταξύ άλλων και στην κηδεμόνευση της οικονομικής, καπιταλιστικής κατά τα άλλα, δραστηριότητας στα δύο αυτά κράτη. Παράλληλα, αυτές οι διαφοροποιήσεις αντανακλώνται και στον τρόπο της διαμόρφωσης της εξωτερικής τους πολιτικής.

Λόγου χάρη στις ΗΠΑ και σε χώρες της ΕΕ παρότι υπάρχουν σταθεροί άξονες γύρω από τους οποίους κινείται η εξωτερική πολιτική ανεξαρτήτως κομμάτων που θα αναλάβουν την εξουσία είναι πιθανόν να διαφοροποιηθεί μερικώς η γενικώς ανάλογα με τις πολιτικές δυνάμεις που θα κυριαρχήσουν εκλογικά, στην Κίνα η χάραξη της εξωτερικής πολιτικής σταθερά εντάσσεται στα καθήκοντα του κυβερνώντος Κομμουνιστικού Κόμματος και στην Ρωσία αυτή χαράσσεται από το κυβερνητικό κόμμα με επικεφαλής τον Βλαδίμηρο Πούτιν σταθερά από το 2000

μέχρι σήμερα. Μια κατάσταση που οπωσδήποτε επηρεάζει και την χάραξη της εξωτερικής τους πολιτικής, ίσως και την διάρκεια και την συνέχεια αυτής.

Επίσης, όπως φαίνεται από τις κινήσεις των δύο αυτών κρατών αμφισβητούν την υπάρχουσα διαμορφωμένη παγκόσμια κατάσταση, η οποία προέκυψε μετά από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1945 αλλά και μετά το τέλος του λεγόμενου Ψυχρού Πολέμου το 1991 και την υπερίσχυση των Ηνωμένων Πολιτειών σε παγκόσμιο επίπεδο στον στρατιωτικό τομέα (NATO) αλλά και σε οικονομικό παγκόσμιο επίπεδο (με την παγκόσμια επικράτηση του δολαρίου μετά και την διάσκεψη Μπρέτον Γουντς το 1944). Προς αυτή την κατεύθυνση τα τελευταία χρόνια παρατηρούμε μια δραστηριότητα μεταξύ των δύο αυτών χωρών με σκοπό να αντιμετωπιστεί αυτό το παγκόσμιο status quo (λόγου χάρη ίδρυση της συμμαχίας των BRICS).

Η εργασία μας χωρίζεται σε τρεις βασικές ενότητες. Στην πρώτη ενότητα μελετάμε την ρωσική εξωτερική πολιτική: ποια είναι τα ιδεολογικά και πολιτικά αφηγήματα που την διαμορφώνουν και τι χαρακτήρα αυτά έχουν, στην συνέχεια μελετάμε πως αυτή εξελίσσεται με απαρχή την ίδρυση του σημερινού ρωσικού κράτους μέχρι και τις μέρες μας δίνοντας και μια ιδιαίτερη προσοχή στη μελέτη του δόγματος του Εγγύς Εξωτερικού που έχει επηρεάσει όλα αυτά τα χρόνια την ρωσική πολιτική στην περιφέρειά της.

Στη δεύτερη ενότητα την κινέζικη εξωτερική πολιτική δίνοντας σημασία και πάλι: στο θεωρητικό πλαίσιο που την διέπει, πως αυτή εξελίσσεται ανά τα χρόνια με απαρχή την περίοδο των μεταρρυθμίσεων του Ντιένγκ Σιαοπίνγκ (1978), με ιδιαίτερη αναφορά στο σχέδιο Belt and Road Initiative που καθόριζε και καθορίζει την κινέζικη παγκόσμια πλέον στρατηγική. Στο επόμενο, τρίτο κεφάλαιο βάζουμε στο μικροσκόπιο τις σχέσεις Κίνας- Ρωσίας και πως αυτές διαμορφώθηκαν με απαρχή το 1991 και εντεύθεν που αποτέλεσε καθοριστικό σημείο για αυτές επίσης μελετούμε και την συμμαχία των BRICS που οι δύο χώρες έχουν οικοδομήσει με σκοπό την δημιουργία μιας διαφορετικής κατάστασης ισχύος στο παγκόσμιο σύστημα από αυτή που υπάρχει σήμερα.

Τέλος, στα συμπεράσματα της εργασίας προσπαθούμε να θέσουμε υπό σύγκριση τα στοιχεία ακριβώς αυτά που αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, τηρουμένων των αναλογιών, ώστε να διαπιστώσουμε τυχόν συγκλίσεις και αποκλίσεις καθώς και να διαπιστώσουμε όλα αυτά τα στοιχεία που καθορίζουν αυτές τις σχέσεις. Καθότι και οι δύο αυτές χώρες στέκουν με κριτικό τρόπο ως προς την σημερινή διαμορφούμενη κατάσταση στη παγκόσμια ισορροπία ισχύος θεωρούμε ότι τα συμπεράσματα που θα βγουν από την ανώτερη ανάλυση θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε κατά πόσο αυτή η συμμαχία έχει βάθος και ποια είναι η προοπτική της .

Μεθοδολογία

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί είναι η συγκριτική πολιτική ανάλυση (συγκεκριμένα η σύγκριση της εξωτερικής πολιτικής 2 περιφερειακών δυνάμεων). Έτσι θα είμαστε σε θέση να θέσουμε προς σύγκριση την αντίληψη που έχει η Ρωσία και η Κίνα για την θέση τους στο σημερινό κόσμο, καθώς και το πρόταγμα που κάθε μία από τις δύο αυτές χώρες έχει θέσει ως προς την εξωτερική τους πολιτική. Θα εξεταστεί η από αυτό το πρίσμα η συμβατότητα η μη των δυο δογμάτων εξωτερικής πολιτικής και κατά πόσο αυτά επιτρέπουν την συμβίωση των δυο αυτών κρατών.

Τα κράτη ακριβώς επειδή βιώνουν μια σειρά από προκλήσεις και μετασχηματισμούς σε εσωτερικό αλλά και σε εξωτερικό επίπεδο, καθιστούν σημαντική την ανάλυση της εξωτερικής τους πολιτικής, εκτός της εσωτερικής. Σε γενικές γραμμές εξωτερική πολιτική ενός κράτους ορίζεται αυτή που αφορά όλα τα ζητήματα εκτός του επικράτειας του κράτους. Στην περίπτωση της εργασίας εφαρμόζουμε την συγκριτική ανάλυση δογμάτων εξωτερικής πολιτικής δύο κρατών, με σκοπό να βρούμε ορισμένα μοτίβα σε αυτές που θα μας βοηθήσουν στην γενικότερη κατανόησή τους. Δεν ισχυριζόμαστε ότι όλες οι εξωτερικές πολιτικές των κρατών μπορούν να εξηγηθούν με ίδια κριτήρια. Αλλά για να εντοπίσουμε ομοιότητες και διαφορές χρησιμοποιούμε την σύγκριση. (Beasley & Kaarbo & Lantis & Snarr, 2012)

Στόχος μας είναι η επίλυση αποριών που δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν χωρίς την διαδικασία της σύγκρισης. Να διατυπώσουμε συμπεράσματα που να επιδέχονται διασυστημική επαλήθευση. Διότι η απομάκρυνση από το εθνικό η διέλευση μέσα από αυτό που είναι αλλότριο και ξενίζει, είναι η συντομότερα οδός για την κατανόηση του εθνικού. Η σύγκριση επιτρέπει να διακρίνουμε εκείνο που είναι σταθερό και κοινό όπως και εκείνο που είναι μοναδικό, μέσα στη μεγάλη- εθνικά ετερόκλητη- ποικιλία εκδηλώσεων ενός φαινομένου. Η μελέτη των ειδικότερων εκδηλώσεων του πολιτικού φαινομένου σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον γίνεται πιο δημιουργική και διεισδυτική όταν λαμβάνει υπόψη την πολιτική διαδικασία όπως εξελίσσεται και αλλού, Η συγκριτική πολιτική αναζητεί το "όντως ον", τις πραγματικές ομοιότητες και διαφορές αλλά και τους εξηγητικούς μηχανισμούς που

καθιστούν δυνατή τη γνωστική ιδιοποίηση της πολύπλοκης και δαιδαλώδους πολιτικής πραγματικότητας (Meny,1995)

Ένα σημαντικό στοιχείο που μας οδηγεί στην εν λόγω μελέτη σε αυτού του είδους την σύγκριση είναι το ότι οι δυο αυτές χώρες, και κατ' επέκταση τα δόγματα εξωτερικής πολιτικής τους, διακρίνονται από ορισμένες ομοιότητες. Η σημαντικότερη εξ αυτών είναι η επιθυμία για αλλαγή του υπάρχοντος παγκόσμιου ισοζυγίου ισχύος στο παγκόσμιο σύστημα. Οι δύο αυτές δυνάμεις καταφανώς επιθυμούν μια καλύτερη θέση στο παγκόσμιο σύστημα.

Κεφάλαιο 1: Εξέταση της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής

1.1 Ρωσικά θεωρητικά μοντέλα

Για να προχωρήσουμε στην ανάλυση της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να κατανοήσουμε και τα διάφορα πολιτικά και ιδεολογικά ρεύματα που την επηρεάζουν.

Τηρουμένων των αναλογιών, θα μπορούσαμε να πούμε ότι και η συζήτηση περί διεθνών σχέσεων στην Ρωσία επηρεάζεται από την αντίστοιχη συζήτηση στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Πιο συγκεκριμένα:

1. **Ρεαλισμός:** Οι Ρώσοι ρεαλιστές δίνουν μεγάλη σημασία στην χάραξη στρατηγικής από τη ρωσική πλευρά και την θέση της στην διεθνή σκακιέρα. Η πλειονότητά τους θεωρεί ότι η πολυπολικότητα καθιστά το διεθνές σύστημα προβληματικό. Θεωρούν δε ότι οι απειλές για την σύγχρονη Ρωσία προέρχονται από το εξωτερικό (πχ η προσπάθεια αμφισβήτησης της εδαφικής της ακεραιότητας) και από το εσωτερικό (πχ η δια-εθνοτικές συγκρούσεις). Παράλληλα, θεωρείται ότι ο νεορεαλισμός του Kenneth Waltz, σύμφωνα με τον οποίο το σύστημα θα ορίσει την συμπεριφορά του δρώντα, επηρέασε και την ρωσική ηγεσία και τον Πούτιν που προώθησε την άποψη ότι η Ρωσία πρέπει να ενταχθεί στην λεγόμενη δυτική κοινότητα αλλά με τον δικό της τρόπο.
2. **Φιλελευθερισμός:** παρατηρούμε διαφορές ανάμεσα στους θιασώτες του φιλελευθερισμού στην Ρωσία με τους αντίστοιχους στην Ευρώπη. Για αυτούς η χώρα πρέπει να προβεί σε δημοκρατικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξή της. Υποστηρίζουν την ανάπτυξη των πολυπολικών θεσμών ώστε να επιτευχθεί η ισορροπία της ισχύος και η ασφάλεια. Μπορούμε να πούμε ότι το εν λόγω ρεύμα δεν έχει ισχυρή έκφραση στην χώρα λόγω του ότι το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης δεν βασίζεται στην ύπαρξη θεσμών που θα υποβοηθούν την οικονομία της αγοράς, σύμφωνα με το λεγόμενο νεοφιλελεύθερο μοντέλο που ισχύει σε άλλες χώρες.

Η έννοια του φιλελευθερισμού στο ρωσικό κρατικό αφήγημα λαμβάνει διαφορετικές αποχρώσεις από τον αντίστοιχο φιλελευθερισμό στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Υπάρχει η έννοια της κυρίαρχης δημοκρατίας και του αυταρχικού φιλελευθερισμού που δίνει βάρος στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Έτσι διαφορετική εννοιολογική απόχρωση λαμβάνουν οι έννοιες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αποτέλεσμα μην υπάρχει περιθώριο για την δημιουργία και την λειτουργία Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων καθότι η λύση των σχετικών προβλημάτων θεωρείται ότι πρέπει να υπάγεται στο κράτος. Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, υποστηρίζεται ότι η Ρωσία επιλέγει ένα διαφορετικό οικονομικό μοντέλο, στον οποίο το κράτος έχει ένα σημαντικό ρόλο στον έλεγχο της. Με άλλα λόγια η ρωσική ηγεσία ακολουθεί την πολιτική του λεγόμενου κρατικού καπιταλισμού, η οποία έχει ορισμένες διαφοροποιήσεις από τον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό, καθότι το κράτος ελέγχει ορισμένους στρατηγικούς τομείς της οικονομίας (51% στις μονοπωλιακές εταιρείες ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και διακίνησης πετρελαίου). Αυτή η διαφοροποίηση φαίνεται και σε ορισμένες διεθνείς συμφωνίες που η Ρωσία επιλέγει να υπογράψει με άλλες κρατικές επιχειρήσεις (πχ με την νορβηγική Norsk Hydro). (Φραγκονικολόπουλος, 2010)

Εκτός των παραπάνω σχολών σκέψης συναντάμε και τις παρακάτω οι οποίες και εκδηλώθηκαν στην μετάσοβιετική εποχή και εξέφραζαν διάφορα τμήματα της αναδυόμενης τότε ρωσικής ελίτ.

- 1) Ατλαντισμός: οι οπαδοί της εν λόγω θεωρίας είχαν ως προεξάρχοντα τον πρώην ΥΠΕΞ Αντρέι Κοσίρεφ αλλά και ακολούθους της σχολής σκέψης Γκορμπατσόφ, υποστήριζαν την υιοθέτηση ευρωπαϊκών χαρακτηριστικών. Θεωρούν ότι η Ρωσία είναι σε δυσχερή θέση ώστε να παίξει κεντρικό ρόλο στην διεθνή οικονομία για αυτό και πρέπει να ενισχύσει την διασύνδεσή της με την Δύση. Κομμάτι της κουβέντας για την κατεύθυνση της εξωτερικής πολιτικής είναι παράλληλα και ο προσδιορισμός της ρωσικής εθνικής ταυτότητας. Στους κόλπους αυτής της σχολής σχέσης μπορούν να εντοπιστούν οι παρακάτω υποκατηγορίες:

A) Φιλελεύθεροι-Γουεστερνιστές: Θεωρούν ότι η Ρωσία πρέπει να αναπτύξει σχέσεις με την ΕΕ και το ΝΑΤΟ, παράλληλα πρέπει να εγκαταλείψει τις φιλοδοξίες ώστε να καταστεί μια μεγάλη ιστορική δύναμη. Πολιτισμικά και ιστορικά αποτελεί τμήμα της Ευρώπης.

Σύμφωνα με αυτή την άποψη πρόκληση για την σύγχρονη Ρωσία δεν συνιστά η διατήρηση της γεωπολιτικής της θέσης αλλά το να κατορθώσει να οικοδομήσει μια αστική φιλελεύθερη οικονομία που θα της επιτρέψει να αποκτήσει μια θέση στο κόσμο όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα. (Shakleina T.,2010)

B) Θεμελιώδεις εθνικιστές: Θεωρούν την Δύση υπεύθυνη για την πτώση της ΕΣΣΔ. Θέλουν μια νέα ΕΣΣΔ ή Ρωσική Αυτοκρατορία που θα ηγεμονεύει και στα υπόλοιπα πρώην κράτη της ΕΣΣΔ. Δίνουν έμφαση στις σχέσεις με χώρες της Ασίας και πιστεύουν περισσότερο στην σλάβικη διάσταση της Ρωσίας.

Γ)Ρεαλιστές εθνικιστές: Θέλουν η χώρα να αποκτήσει μια μεγάλη ισχύ, όχι με την μορφή της ΕΣΣΔ αλλά με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ένωση των πρώην σοβιετικών κρατών. Δίνουν μεγάλη σημασία στον λεγόμενο ρωσόφωνο κόσμο. (Κουτρομπής ,2022)

Θα πρέπει επίσης να πούμε ότι οι εν λόγω απόψεις προωθήθηκαν και υποστηρίζονται μέλη των ενόπλων δυνάμεων, των υπηρεσιών ασφαλείας, από διανοούμενους δημοσιογράφους και πολιτικούς ηγέτες.

2) Ευρασιατισμός: θεωρείται ότι έχει την απαρχή του την περίοδο του Μεγάλου Πέτρου (1672- 1725) και μετά τον νικηφόρο πόλεμό του ενάντια στην Σουηδία. Στην συνέχεια τον 19^ο αιώνα, ο όρος αναφέρθηκε και από τον Nikolai Danilevsky. Το 1920 η ευρασιατική ιδεολογία διαμορφώθηκε από τμήματα διανοούμενων που μετανάστευαν από την Ρωσία μετά την νίκη της Ρωσικής Οκτωβριανής Επανάστασης, με προεξάρχοντες τους Nikolai Trubeskoι και Petr Savitsky. Επιχειρηματολόγησαν υπέρ την δημιουργία μιας οντότητας από τους λαούς της ΕΣΣΔ, ως μια γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης, που ονομάστηκε Τρίτη γεωπολιτική μέθοδος.

Στον 21^ο αιώνα ο Πούτιν έχει αναφερθεί στις ιδέες του Lev Gumilev, που ίδρυσε τον λεγόμενο Νέο Ευρασιατισμό, που βασίζεται στην ιδέα της ενωμένης Ευρασίας ενάντια στην κυριαρχία της Δύσης. Οι λεγόμενοι Νεοευρασιατιστές

δίνουν σημασία στον αυτοκρατορικό χαρακτήρα της Ρωσίας και είναι αντίθετοι στην συμμετοχή σε οικονομικούς, πολιτικούς και στρατιωτικούς οργανισμούς της Δύσης. Κατά τον Νέο Ευρασιατισμό του Alexander Dugin η έννοια έχει πολιτική και ιδεολογική σημασία, στέκεται ενάντια στην αμερικάνικη παγκόσμια ηγεμονία προκειμένου να επιβάλει τον πολυπολισμό και εν τέλει μια νέα Ευρασιατική παγκόσμια τάξη. (Κουτρομπής ,2022)

Άλλοι υποστηρικτές της ευρωασιατικής κατεύθυνσης της Ρωσίας (Yevropeysko-Aziatsky) υπερθεματίζουν υπέρ αυτής της επιλογής , διότι θεωρούν ότι η Ρωσική Ομοσπονδία είναι μια νέα γεωγραφική οντότητα πολύ πιο ευάλωτη από ότι ήταν η ΕΣΣΔ. Παράλληλα αντιμετωπίζει όλο και περισσότερες προκλήσεις για την ασφάλειά της. Υποστηρίζουν ότι μια ευρωασιατική προσέγγιση θα δώσει στην Ρωσία τον απαραίτητο χρόνο και χώρο για να αναπτυχθεί οικονομικά και πολιτικά με σκοπό να αποκτήσει κεντρική θέση στην ευρωπαϊκή πολιτική συλλήβδην. Επίσης θεωρούν ότι το ευρασιατικό μοντέλο επιτρέπει την ανάπτυξη τριών σημαντικών κατευθύνσεων της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής: της ευρωπαϊκής, της ασιατικής και της αντι- αμερικανικής. (Shakleina T.,2010)

Θεωρούν ότι η ευημερία για την Ρωσία μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της συνεργασίας με τους γείτονές της (από την ΕΕ και από την Ασία και τον Ειρηνικό). Υποστηρίζεται ότι έτσι η Ρωσία θα καταστεί "γέφυρα" που συνδέει την Ανατολή και την Δύση, ευρισκόμενη στο σημείο αλληλεπίδρασης οικονομικών και χρηματοπιστωτικών ροών, μεταφορών, πληροφορίας, εμπορίου κλπ. Αλλά αναγνωρίζεται ότι ένα τέτοιο σενάριο σίγουρα εξαρτάται από την συμβατότητα των ρωσικών συμφερόντων με άλλα συμφέροντα περιφερειακών δυνάμεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. (Shakleina T.,2010)

Θεωρείται δε ότι η θεωρία του ευρασιατισμού διαμορφώθηκε τον 19^ο αιώνα με σκοπό την κατασκευή μιας χερσαίας υπαρξιακής ταυτότητας ενάντια στις τότε θαλασσοκράτειρες Βρετανία, Γαλλία και μετέπειτα τις Ηνωμένες Πολιτείες .Η εν λόγω θεώρηση δίνει έμφαση και στις θρησκείες του Ισλάμ και του χριστιανισμού που επικράτησαν στα εδάφη που αναφέρεται. Παράλληλα, εμπεριέχει και μια "ισλαμική συνιστώσα" στον σλαβικό κορμό της με σκοπό να συμπεριλάβει και να

απευθυνθεί στις χώρες και περιοχές με ισχυρό μουσουλμανικό στοιχείο που προέκυψαν από τη Σοβιετική Ένωση (πχ Ταταροστάν, Τσετσενία, Ουζμπεκιστάν, Αζερμπαϊτζάν κλπ). (Kerel, 2021)

Κατανοούμε ότι σημαντικό στοιχείο της κουβέντας σχετικά με το ποια θα πρέπει να είναι η κατεύθυνση της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής είναι το και η συζήτηση περί της ίδιας της ρωσικής εθνικής υπόστασης, η οποία μπορεί σίγουρα να εκληφθεί ως περιπλεγμένη. Ωστόσο στο σήμερα έχει κυριαρχήσει όπως φαίνεται στο εσωτερικό της ρωσικής ελίτ μια άποψη που υποστηρίζει ότι η Ρωσία από γεωπολιτική και πολιτισμική άποψη είναι προτιμότερο να παραμείνει ένας διακριτός πολιτισμός, και όχι απλώς ένας συνδυασμός μιας ευρωπαϊκής και μιας ασιατικής ταυτότητας. Έτσι υποστηρίζεται ότι η Ρωσία έχει μια παγκόσμια φύση, παράλληλα δεν μπορεί να αναπτύξει μια μονοδιάστατη πολιτική στραμμένη είτε προς την Δύση είτε προς την Ανατολή. Έτσι θεωρείται δεδομένο ότι η Ρωσία θα πρέπει να επιδιώξει μια ευνοϊκή θέση στην παγκόσμια ισορροπία ισχύος. (Shakleina T.,2010)

Σύμφωνα με το αφήγημα που προωθεί το Κρεμλίνο, ύψιστη αξία του Ρώσου πολίτη θα πρέπει να είναι ο πατριωτισμός, ο οποίος ταυτίζεται με την προστασία του ρωσικού κράτους. Το κράτος αποτελεί το κέντρο του ρωσικού κόσμου, ενός πολιτισμικού συνόλου που έλκει την καταγωγή του στο Βυζάντιο και τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό. Ο ρωσικός κόσμος, σύμφωνα με αυτή τη λογική περιλαμβάνει την Ουκρανία, την Λευκορωσία αλλά και την Μολδαβία, όπως και την ρωσική διασπορά ανά τον κόσμο. Κεντρικός του πυλώνας είναι η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία. Άλλωστε για τον Πούτιν η προεδρία είναι "ελέω Θεού". Η δε στροφή του κρατικού αφηγήματος στην ρωσική κουλτούρα με μια έμφαση στην αυτοκρατορική περίοδο, έχει περιγράψει όπως είδαμε ως Ευρασιατισμός. Η επιρροή της ευρωπαϊκής κουλτούρας παραμένει αλλά σε μια πιο αρχαϊκή έκφραση της. Σύμφωνα με αυτή την λογική η Ρωσία είναι εντός της Ευρώπης αλλά δεν είναι Ευρώπη, αλλά μια χώρα που επιθυμεί να επηρεάζει την Ευρασία, την Ασία, την Νότια Αμερική, την Μέση Ανατολή και την Ευρώπη. (Trenin, 2016)

Το παραπάνω αφήγημα δεν σημαίνει ότι η ρωσική ηγεσία δεν χαρακτηρίζεται όπου θεωρεί ότι είναι αναγκαίο, και από πραγματισμό και διάθεση για την σύναψη

συμφωνιών με όποιον χρειαστεί. Αυτό που απορρίπτει είναι η προώθηση από την πλευρά ΗΠΑ και ΕΕ του αφηγήματος περί δημοκρατίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θεωρεί ότι σκοπό έχει την καταστροφή εχθρικών καθεστώτων (βλέπε Ουκρανία 2014). (Trenin, 2016)

1.2 Εξέλιξη της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής

Λίγα χρόνια μετά την δημιουργία του σύγχρονου ρωσικού κράτους όπως αυτό προέκυψε το 1991, το στρατιωτικό δόγμα του το 1993 έκανε λόγο για την ανάγκη ανάπτυξης ρωσικού στρατού σε χώρες συμμάχους εκτός των συνόρων της χώρας λόγω πιθανόν πολέμων που θα την απειλούσαν. Παράλληλα το δόγμα της εξωτερικής της πολιτικής το ίδιο έτος μιλούσε για την ανάγκη σταθεροποίησης της αστικής δημοκρατίας και της οικονομικής προόδου στην χώρα. Η εθνική ασφάλεια θα εξασφαλιζόταν με διπλωματικά μέσα, με έμφαση στην συνοριακή σταθερότητα και την υποστήριξη των ρωσόφωνων εκτός των ορίων της χώρας, την κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας για την ενίσχυση της ρωσικής αγοράς, την δημιουργία κέντρων αμοιβαίος συμφέροντος με άλλα κράτη, όπως λχ της Κεντρικής Ευρώπης αλλά και την προώθηση της Ρωσίας ώστε να εξασφαλίσει χαρακτηριστικά υπερδύναμης. (Κουτρομπής, 2022)

Στην συνέχεια το δόγμα ασφαλείας του 1997 εκτός από τα παραπάνω που έθετε, πρόσθετε και το ότι οι εσωτερικές συνθήκες είναι η κύρια πηγή απειλών για την εθνική ασφάλεια. Με την ανάληψη της εξουσίας από τον Βλαδίμηρο Πούτιν το 2000 σηματοδοτείται και η απαρχή μιας νέας εποχής και για την ρωσική εξωτερική πολιτική. Πιο συγκεκριμένα η ρωσική αμυντική στρατηγική του ιδίου έτους έθετε ανοιχτά σημαντικά ζητήματα: τον κίνδυνο που εντοπίζονταν από πιθανή μείωση της πολιτικής, οικονομικής και στρατιωτικής επιρροής της χώρας, την ανάγκη διάρθρωσης πολιτικό- στρατιωτικών ενώσεων που θα έβαζαν φραγμό στο NATO, την πιθανή εμφάνιση απειλών από γειτονικές στην Ρωσία χώρες, κλιμάκωση και συγκρούσεις κοντά στα σύνορα της Ρωσίας και τέλος σχετικές αξιώσεις για τα εδάφη της χώρας. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι την εν λόγω αμυντική πολιτική του 2000 αλλά και το αμυντικό δόγμα το ιδίου έτους επηρέασαν: η μεγέθυνση του NATO, η οικονομική κρίση στην χώρα το 1998, η επέμβαση του NATO στο Κόσοβο και η ένοπλη σύγκρουση στην Τσετσενία με αυτονομιστικά στοιχεία. (Κουτρομπής, 2022)

Ένα επίσης πολύ σημαντικό στοιχείο που προστίθεται στο αμυντικό δόγμα του 2000 είναι η πρόβλεψη περί του δικαιώματος της χρήσης των πυρηνικών όπλων ως

απάντηση σε πιθανή επίθεση με πυρηνικά όπλα αλλά και σε περιστάσεις που θα θεωρούνται κρίσιμες για την εθνική ασφάλεια της Ομοσπονδίας και των συμμάχων της. Το εν λόγω δόγμα είχε στο επίκεντρο την αντίθεση στις χώρες του NATO αλλά και τον πόλεμο στην Τσετσενία. Ενώ επίσης, η Ρωσία υπολόγιζε την Σερβία ως σύμμαχο. Αξιοπρόσεκτη για την ρωσική εξωτερική πολιτική της εποχής είναι επίσης η ομιλία ο πρόεδρος Πούτιν το 2000¹. Στην εν λόγω ομιλία ο Πούτιν υποστήριξε την άποψη ότι η διαδικασία “δυτικοποίησης” της Ρωσίας αφορά την ίδια και πρέπει να πραγματοποιηθεί με τον ρωσικό τρόπο, η τον λεγόμενο “Τρίτο Δρόμο”. Στην ομιλία επίσης σημειώνονταν ότι θα πρέπει να εγκαταλειφθούν οι οπισθοδρομικές κατά τον Πούτιν στρατηγικές μέσω μιας οικονομίας της αγοράς και ενός νέου εθνικού αισθήματος στην μετα-σοβιετική Ρωσία. Έτσι δινόταν το στίγμα της συμμετοχής της χώρας στο Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και στην ενσωμάτωση στην υπάρχουσα διεθνή οικονομία. (Κουτρομπής, 2022)

Για την Ρωσία το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ αποτελεί μια εναλλακτική λύση στον μονοπολικό κόσμο που θεωρεί ότι υπάρχει εκείνη την περίοδο, και στον οποίο ηγεμονεύουν οι ΗΠΑ. Έτσι η Ρωσία θα πρέπει να κινηθεί προς την δημιουργία ενός πολυπολικού κόσμου στις διεθνείς σχέσεις. Παράλληλα, από την αυγή του αιώνα, διαμορφώνεται στην ρωσική ηγεσία η άποψη περί της αναγκαιότητας κυριαρχίας επί των γειτόνων της. Η Ρωσία δεν θα ανεχόταν ηγεμονικές τάσεις στο διεθνές σύστημα. Αυτά αναφέρονταν στο Προεδρικό Διάταγμα της 28^{ης} Ιουνίου του 2000 που όριζε την στρατηγική για την διεθνή πολιτική. (Κουτρομπής, 2022)

Για να κατανοήσουμε την λογική πίσω από την εξέλιξη της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να αναφερθούμε στην ομιλία ορόσημο, όσον αφορά την εκφορά της, του προέδρου Πούτιν το 2007². Στην εν λόγω ομιλία ο Πούτιν θεωρεί ότι το λεγόμενο μονοπολικό μοντέλο που επικράτησε παγκοσμίως με την ηγεμονία των ΗΠΑ μετά το 1991 είναι ακατάλληλο αλλά και αδύνατο να επικρατήσει. Θέτει την ανάγκη για την επικράτηση μιας λογικής ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων όλων των υποκειμένων της διεθνούς συνεργασίας. Θεωρεί τον ΟΗΕ ως το αρμόδιο

---

¹ Για την ακρίβεια η εν λόγω ομιλία δόθηκε στις 29 Δεκεμβρίου 1999 και είχε τίτλο “Η Ρωσία στην διαδικασία της αλλαγής που φέρνει το Μιλένιουμ”.

² Η εν λόγω ομιλία δόθηκε στη διάσκεψη του Μονάχου για την πολιτική ασφαλείας στις 10 Φεβρουαρίου του 2007

όργανο να αποφασίζει για ζητήματα χρήσεως βίας. Αναφέρει ότι η διαδικασία διεύρυνσης του NATO μειώνει την αμοιβαία εμπιστοσύνη, ψέγει την παρέμβαση κρατών στα εσωτερικά άλλων κρατών. Γενικότερα εμφανίζει την χώρα του ανοιχτή σε οποιοδήποτε τύπου συνεργασίας με χώρες του ατλαντικού μπλοκ αλλά και τις ίδιες της ΗΠΑ, ιδίως σε οικονομικό επίπεδο. (Πούτιν ,2007)

Θεωρείται ότι με την εν λόγω ομιλία δόθηκαν εκ μέρους της ρωσικής ελίτ ορισμένα μηνύματα στον κόσμο. Η εγκαθίδρυση μιας παγκόσμιας τάξης δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο των ΗΠΑ αλλά θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα συλλογικής δράσης των μεγάλων δυνάμεων, η ιδεολογία έχει επανέλθει στις διεθνείς σχέσεις, κλιμάκωση του ανταγωνισμού των εξοπλισμών και ενίσχυση του στρατιωτικού παράγοντα στις αντιπαραθέσεις μεταξύ κρατών, η Ρωσία δεν συμφωνεί με τις ΗΠΑ και ορισμένες χώρες ως προς τον καθορισμό της έννοιας της εθνικής κυριαρχίας, της εθνικής ανεξαρτησίας. Η Ρωσία δεν αποδέχεται την άποψη ότι η δράση της στα πρώην σοβιετικά κράτη είναι επιθετική, αλλά την θεωρεί μια περιοχή στην οποία έχει ζωτικά συμφέροντα. Η Ρωσία θεωρεί τον εαυτό της μέρος του πυρήνα της παγκόσμιας πολιτικής, και επιχειρεί να μετέχει στην επίλυση παγκόσμιων κρίσεων. Θα ασκεί πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική. Τέλος, η γεωστρατηγική θέση της Ρωσίας την αναγκάζει να έχει μια ευρωασιατική προσέγγιση. (Shakleina T.,2010)

Το 2008 εκλέγεται ως πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας ο Ντιμίτρι Μεντβέντεφ, με τον Βλαδίμηρο Πούτιν να λαμβάνει την θέση του πρωθυπουργού. Η ομάδα που ανέλαβε την εξουσία της χώρας, τόσο στα εσωτερικά όσο και στα εξωτερικά ζητήματα διακυβέρνησης, ονομάστηκε ten- dem. Στις 15 Ιουλίου του ίδιου έτος δόθηκε στην δημοσιότητα η τακτική έκδοση "Αντίληψη της εξωτερικής πολιτικής" ΑΕΠ. Το εν λόγω κείμενο αντικατόπτριζε δύο αλληλεξαρτώμενες τάσεις στην χάραξη της εξωτερικής πολιτικής, οι οποίες εκπορευόταν ουσιαστικά από τους δύο ηγέτες της χώρας. Η μία αξίωνε να συνεχιστεί η επιδίωξη για την διαμόρφωση ενός πολυπολικού κόσμου και ανάπτυξη πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής και η άλλη με την ταυτόχρονη άλλη τάση να προβάλλει την ανάγκη συνεργασίας με διάφορα κέντρα εξουσίας με την διατύπωση νέων εννοιών. Μία τέτοια έννοια ήταν λ.χ. η δικτυακή διπλωματία όπου υποδήλωνε την δημιουργία ευέλικτων δομών διεθνικής αλληλεπίδρασης ή η ρωσική στροφή "προς την Ανατολή", 'ή επίσης το Σχέδιο για

μια Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ασφαλείας με μια συνεπακόλουθη υπογραφή μιας νέας συμφωνίας μεταξύ Ρωσίας και ΕΕ. Παρότι υπήρχε η εν λόγω τάση, που φάνηκε λόγω χάρη στις συζητήσεις για την δημιουργία μιας κοινότητας οικονομικών από την Λισαβόνα έως το Βλαδιβοστόκ εν τέλει αυτές οι διεργασίες δεν απέδωσαν και δεν προχώρησαν. (Μπογκατούροφ Α., Λεμπέντεβα Ο., Μπομπρόφ Α.,2023)

Οι εν λόγω διεργασίες προσέκρουσαν και στην αντιπαράθεση μεταξύ άλλων που θα ακολουθούσε στην Γεωργία το 2008. Η σύγκρουση έφερε σε στρατιωτική αντιπαράθεση την χώρα με τις αυταποσχισθείσες από το 1990 επαρχίες της Νότιας Οσετίας και Αμπχαζίας στην ουσία για τον έλεγχο της περιοχής. Οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ προσέτρεξαν να υποστηρίξουν την Γεωργία, μάλιστα το ΝΑΤΟ σήμανε κατάσταση περιφερειακής στρατιωτικής απειλής. Η Ρωσία υποστήριξε τις θέσεις των αυτονομιστών. Ήταν η πρώτη έμμεση ένοπλη αντιπαράθεση ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και στην Ρωσική Ομοσπονδία, του διαδόχου σχήματος της ΕΣΣΔ. Υπό την μεσολάβηση του τότε Γάλλου Προέδρου Νικολά Σαρκοζί, του οποίου η χώρα είχε και την θέση του προέδρου της ΕΕ την περίοδο εκείνη η σύγκρουση τερματίστηκε με την αποδοχή από τις δύο πλευρές ενός κειμένου έξι σημείων. Παράλληλα, το Κρεμλίνο αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Νότιας Όσετίας και Αμπχαζίας.

Υπό την επήρεια αυτών των εξελίξεων στις 31 Αυγούστου 2008 ο πρόεδρος Μεντβέντεφ περιέγραψε τις κύριες αρχές της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσικής Ομοσπονδίας: τήρηση των αρχών του διεθνούς δικαίου, αρωγή στις διεργασίες πολυπολικότητας, άρνηση της αντιπαράθεσης στις διεθνείς σχέσεις, υποστήριξη της αρχής της προστασίας των Ρώσων πολιτών που κατοικούν εκτός των εδαφικών ορίων της Ρωσικής Ομοσπονδίας, διατήρηση περιοχών στα οποία η Ρωσία διαθέτει προνομιακά συμφέροντα. Παράλληλα, την άνοιξη του 2009, η Μόσχα διαμόρφωσε μια κατεύθυνση σύμφωνα με την οποία η ρωσική διπλωματία θα μπορούσε να ελίσσεται ανάλογα με την πολιτική της αμερικανικής κυβέρνησης, όπως υποστήριζε, και η εταιρική σχέση με την “Δύση” δεν ήταν υποχρεωτική να ακολουθηθεί. Σύμφωνα με την άποψη που έχουν υποστηρίξει Ρώσοι κυρίως διεθνολόγοι, το εν λόγω δόγμα της προαιρετικότητας ήθελε να σηματοδοτήσει στην Ουάσιγκτον ότι υπάρχουν ανοιχτά παράθυρα συνεργασίας και όχι το αντίθετο. Φάνηκε πως το ίδιο έτος υπήρξε μια προσέγγιση ανάμεσα σε Ρωσία και ΗΠΑ, με συναντήσεις ΥΠΕΞ

Λαβρώφ και Κλίντον αλλά και την υπογραφή συμφωνίας για την διέλευση αμερικανικού στρατιωτικού υλικού που προοριζόταν για το Αφγανιστάν δια μέσω Ρωσίας. (Μπογκατούροφ Α., Λεμπέντεβα Ο., Μπομπρώφ Α.,2023)

Στις 11 Σεπτεμβρίου του 2009 ο πρόεδρος Μεντβέντεφ σε τοποθέτηση του αναφέρθηκε στην ανάγκη εκσυγχρονισμού της ρωσικής πολιτικής, εναρμόνισης των σχέσεων της Ρωσίας με τις δυτικές δημοκρατίες, διότι όπως ανέφερε η χώρα χρειάζεται χρηματοδότηση και τεχνολογία από χώρες της Ευρώπης, της Αμερικής αλλά και της Ασίας. Την ίδια περίοδο η ρωσική κυβέρνηση τόνιζε την ανάγκη “συμμαχιών εκσυγχρονισμού” με την Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, την ΕΕ ως σύνολο και τις ΗΠΑ. Ο Μεντβέντεφ επίσης υποστήριξε την δημιουργία μιας δομής για την καινοτομία με την Κίνα, την Ινδία, την Βραζιλία, την Νότια Κορέα, την Σιγκαπούρη, την Ιαπωνία, τον Καναδά, την Ουκρανία, το Καζακστάν και άλλες χώρες. Στο ίδιο επίσης πλαίσιο το φθινόπωρο του 2010 ο Μεντβέντεφ πήρε μέρος και παρακολούθησε την σύνοδο του NATO στην Λισαβόνα. (Μπογκατούροφ Α., Λεμπέντεβα Ο., Μπομπρώφ Α.,2023)

Το στρατιωτικό δόγμα της Ρωσίας που δημοσιεύτηκε στις 5 Φεβρουαρίου 2010 εντοπίζει αυτούς που θεωρεί ως τους σημαντικότερους κινδύνους για την χώρα: την επιθυμία για επέκταση του NATO κοντά στα ρωσικά σύνορα, προσπάθειες αποσταθεροποίησης σε μερικά μεμονωμένα κράτη, την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων ξένων κρατών στα σύνορα της Ρωσίας, την ανάπτυξη στρατηγικών συστημάτων πυραυλικής άμυνας, εδαφικές αξιώσεις κατά της Ρωσίας, τον πολλαπλασιασμό των όπλων μαζικής καταστροφής, την παραβίαση διεθνών συμφωνιών, την χρήση στρατιωτικής ισχύος, την εξάπλωση της διεθνούς τρομοκρατίας και την ανάπτυξη εντάσεων με θρησκευτικά χαρακτηριστικά. (Κουτρομπής ,2022)

Τα κύρια σημεία του ρωσικού δόγματος εκείνης της εποχής όριζαν ότι η Ρωσία είναι αντίθετη με κάθε είδους συγκρούσεων, αντίθετα θα επιδιώξει να χρησιμοποιήσει διαφορετικές μεθόδους, τάσεις, δρώντες, αγορές ως προς την εξωτερική της πολιτική. Αναγνωρίζει θετικές και αρνητικές διαστάσεις στην διαδικασία της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης, αλλά και ότι αυτή οδηγεί προς ένα πολυπολικό

κόσμο. Οι απειλές για αυτήν, παράλληλα, προέρχονται από κλιμάκωση συγκρούσεων με ανταγωνιστικά κράτη και τέλος θα είναι περισσότερο δραστήρια στην διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής ατζέντας. Η γενική επιδίωξη της Ρωσίας είναι να της δοθούν ίσα δικαιώματα με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις ώστε να διαμορφώσει την ανάπτυξη της. (Shakleina T.,2010)

Όμως την ίδια περίοδο στο εσωτερικό της Ρωσίας άρχισε να διακινείται και υποστηρίζεται περισσότερο η αντίληψη περί ανεξάρτητης εθνικής διπλωματίας, παράλληλα με την ύπαρξη αναφορών που κάνουν λόγο για ασυμφωνία συμφερόντων με την "Δύση", και αυτό διότι, όπως υποστηρίζονταν, η Ρωσία θα έπρεπε να επιδιώξει ένα πιο αναβαθμισμένο ρόλο. Στις 4 Ιουλίου 2011 η σύνοδος Ρωσίας- NATO στο Σότσι ήταν άκαρπη. Τον Νοέμβριο του 2011 ο Ρώσος Πρόεδρος ανακοίνωσε τον τερματισμό των διαπραγματεύσεων με τις ΗΠΑ για την δημιουργία κοινού προγράμματος αντιπυραυλικής άμυνας. Παράλληλα ο Πούτιν χαρακτήρισε την εισβολή του NATO στην Λιβύη ως σταυροφορία. Έτσι μπήκαμε σε μία φάση όπου σταδιακά οι ρωσο- αμερικανικές σχέσεις υποβαθμίζονταν και με κυρώσεις που υιοθετούνταν από την αμερικάνικη πλευρά απέναντι σε Ρώσους αξιωματούχους, αλλά και με την υπόθεση Έντβαρντ Σνόουντεν το 2013. Παράλληλα το Κρεμλίνο θα σταθεί φραγμός στην προσπάθεια ανατροπής του προέδρου Άσαντ στην Συρία την περίοδο εκείνη. Όλα τα παραπάνω λαμβάνονταν υπόψη στην ανανεωμένη εκδοχή της " Αντίληψη της εξωτερικής πολιτικής" του Φεβρουαρίου του 2013. Πλέον και μετά την μη επίτευξη ρωσοαμερικανικής συμφωνίας για την Συρία τον Σεπτέμβρη του 2013, οι δύο πλευρές αντιμετώπιζαν με δυσπιστία η μία την άλλη. (Κουτρομπής ,2022)

Σε ένα άρθρο του προέδρου Πούτιν του 2012 δίνονταν οι βάσεις όσον αφορά τις κεντρικές κατευθύνσεις της Ρωσίας. Σε αυτό γίνονταν σαφές ότι η ρωσική ηγεσία επενδύει πολλά και θα συνεχίσει να επενδύει σε αυτό που ονομάζει αποτρεπτικό πλεονέκτημά που προκύπτει από την στρατιωτική ισχύ. Δίνεται μεγάλο βάρος στην τεχνολογική και στρατιωτική ανεξαρτησία της χώρας στο πλαίσιο μιας αποτρεπτικής στρατηγικής. Τίθεται ως στόχος η λειτουργία ισχυρών ενόπλων δυνάμεων και η ανάπτυξη τεχνολογικά εξελιγμένων οπλικών συστημάτων (όπως όπλα βασισμένα στην ακτινοβολία, τη γεωφυσική, την κυματική, την γονιδιακή, την ψυχοφυσική

επιστήμη). Τα παραπάνω θα πρέπει να αναπτυχθούν και με την συνεργασία των άλλων μελών του Οργανισμού του Συμφώνου Συλλογικής Ασφάλειας, με σκοπό την λειτουργία μιας συλλογικής δύναμης ταχείας επέμβασης. (Πούτιν, 2012)

Επιπροσθέτως όσον αφορά τον ρωσικό στρατό τίθεται ως στόχος ένα πρόγραμμα εξοπλισμού του με προτεραιότητα στις πυρηνικές δυνάμεις, την αεροδιαστημική, τις επικοινωνίες, τα συστήματα πληροφοριών και ελέγχου, τον ηλεκτρονικό πόλεμο, τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη, τα ρομποτικά συστήματα κρούσης, τις αερομεταφορές, τα συστήματα ατομικής προστασίας στην μάχη, τα όπλα υψηλής ακρίβειας και τα αντίμετρα. Όσον αφορά την αμυντική βιομηχανία ως στόχος τίθεται η τεχνική, τεχνολογική και επιχειρησιακή υπεροχή έναντι οποιοδήποτε δυνητικού αντιπάλου. Μάλιστα όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στόχος όλων των παραπάνω τίθεται να είναι η αποφυγή της πραγματικότητας του 1941 από στρατιωτική άποψη που αντιμετώπισε η ΕΣΣΔ. (Πούτιν, 2012)

Τον Φεβρουάριο του 2014 μετά από το πραξικόπημα στο Κίεβο πυροδοτούνται οι ένοπλες συγκρούσεις στον Ντονμπάς ανάμεσα στο ουκρανικό κράτος, το οποίο υποστηρίχτηκε από ΕΕ και ΝΑΤΟ, και σε τοπικές δυνάμεις στις περιοχές αυτές που υποστηρίζονταν από την Μόσχα. Παράλληλα η Ρωσία προσαρτά την περιοχή της Κριμαίας στην επικράτειά της. Το 2015 και με την συμβολή Γερμανίας και Γαλλίας υπεγράφησαν οι συμφωνίες του Μίνσκ όπου τερμάτισαν τις συγκρούσεις. Η αποστασιοποίηση της Μόσχας από τις δυτικές χώρες μεγάλωσε. Εν τέλει, στις 24 Φεβρουαρίου του 2022 η Ρωσία θα εισβάλει στην Ουκρανία και θα προχωρήσει στην αναγνώριση των αυτοανακηρυσσόμενων Λαϊκών Δημοκρατιών Ντονέσκ και Λουγκάνσκ. Η αντιπαράθεση με ΝΑΤΟ, ΕΕ, ΗΠΑ εντάθηκε και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. (Μπογκατούροφ Α., Λεμπέντεβα Ο., Μπομπρόφ Α., 2023)

Η Ρωσία με τις κινήσεις της θέλησε να απαντήσει δυναμικότερα από τα προηγούμενα χρόνια στην πίεση που δεχόταν από τις κινήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Σύμφωνα με τα ίδια τα λόγια του ΥΠΕΞ Σεργκέι Λαβρόφ ο κατευνασμός της Δύσεως στην διεκδίκηση των εθνικών συμφερόντων της Ρωσίας τελείωσε. Η δε στρατιωτική επιχείρηση του ρωσικού στρατού στην Συρία που ξεκίνησε το 2015 ήταν μια ευθεία αμφισβήτηση της κατάστασης που είχε διαμορφωθεί παγκόσμια

μετά τον λεγόμενο Ψυχρό Πόλεμο. Η Ρωσία ουσιαστικά ήθελε να υποδηλώσει ότι έσπαγε πλέον το μονοπώλιο που μέχρι τότε είχαν οι ΗΠΑ στην επιβολή ισχύος στην περιοχή, και ότι ως δύναμη επέστρεφε στην διαδικασία ανακατανομής ισχύος με σκοπό να ωφεληθεί περαιτέρω, να μεγιστοποιήσει την ισχύ της, να καταστήσει σαφές ότι είναι Μεγάλη Δύναμη. Η δε πιο ενεργή εμπλοκή της στην Ουκρανία υποδήλωνε ότι δεν θα ανεχόταν την έτι περαιτέρω ανάπτυξη του NATO στην Ανατολική Ευρώπη και ιδίως στις γειτονικές της χώρες. Παράλληλα εκείνη την περίοδο επιθυμούσε την ξεχωριστή εθνική στρατηγική πλεύση κάθε χώρας της ΕΕ, μια εξέλιξη που θα διαμόρφωνε νέες ευκαιρίες. Θυμίζουμε ότι είχε εμπορικές σχέσεις ήδη με την Γερμανία, την Γαλλία και την Ιταλία. (Trenin, 2016)

Το 2016 η Μόσχα θα απαντήσει με το πάγωμα και από την πλευρά της της διπλωματικής αλληλεπίδρασης με τις χώρες της “Δύσεως”, με την παράλληλη προσπάθεια για εδραίωση και στροφή προς μια ευρω-ασιατική και ασιατική εξωτερική πολιτική. Τέτοια παραδείγματα ήταν η δημιουργία της Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης το 2015 και η προσέγγιση σε οικονομικό και όχι μόνο επίπεδο με την Κίνα η οποία και μετά το 2014 επιταχύνθηκε. Στην νέα “Αντίληψη της Εξωτερικής πολιτικής” του Νοεμβρίου του 2016 τονιζόταν η ανάγκη μετατροπής της Ρωσίας σε παγκόσμιου βεληνεκούς δύναμη, η ανάγκη δημιουργίας ενός κράτους δικαίου αλλά και η ενίσχυση της επιρροής της ρωσικής γλώσσας και των ρωσοφώνων εκτός των ορίων του κράτους, ως ένα εργαλείο ενίσχυσης της εξωτερικής της πολιτικής. Επίσης διατυπώνονταν η άποψη ότι η παγκόσμια ισορροπία ισχύος μετατοπίζεται προς τον Ειρηνικό και την Ασία και ότι οι δυνατότητες της λεγόμενης “ιστορικής Δύσης” να κυριαρχήσει οικονομικά συρρικνώνονται. Ενώ από την άλλη πλευρά η Κίνα και η Ρωσία εργάζονταν πιο εντατικά για να διευρύνουν την “Ομάδα των Πέντε” των BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική). Παράλληλα, διατηρεί την θέση της στο συμβούλιο ασφαλείας του ΟΗΕ. Πλέον έχουμε την δημιουργία μιας τάσεως στην ρωσική πολιτική ελίτ περί της αναβίωσης της λεγόμενης “Μεγάλης Ρωσίας” με μια κατεύθυνση ευρω-ασιατική. (Μπογκατούροφ Α., Λεμπέντεβα Ο., Μπομπρόφ Α., 2023)

Όσον αφορά τον ουκρανικό πόλεμο, θα πρέπει να αναφερθούμε πιο επιστάμενα στην ρωσική θέση για την διαμορφούμενη κατάσταση στην περιοχή ώστε έτσι να κατανοήσουμε καλύτερα ποιο είναι το αφήγημα της για το εν λόγω ζήτημα .Σε άρθρο του 2021 ο Βλαδίμηρος Πούτιν εξέφρασε την άποψη ότι Ρώσοι και Ουκρανοί αποτελούν ένα λαό, ένα σύνολο. Πιο συγκεκριμένα θεωρεί Ρώσοι, Λευκορώσοι και Ουκρανοί είναι λαοί κληρονόμοι της λεγόμενης Παλιάς Ρωσίας. Ύστερα από μια ανάλυση χρησιμοποιώντας ιστορικές αναφορές ώστε να αιτιολογήσει το εν λόγω συμπέρασμα αναφέρει ότι η Ουκρανία και η Ρωσία μέχρι και σήμερα αναπτύσσονται ως ένα ενιαίο οικονομικό σύστημα, αποτελώντας συμπληρωματικούς εταίρους ο ένας για τον άλλο. Θεωρεί ότι και μετά το τέλος της ΕΣΣΔ, η ουκρανική ελίτ αποφάσισαν να υποστηρίξουν την ανεξαρτησία της χώρας αρνούμενες το παρελθόν της. Παράλληλα, οι ΗΠΑ και η ΕΕ πίεζαν να μετατραπεί η Ουκρανία σε φράγμα μεταξύ Ευρώπης και Ρωσίας, και να μετατραπεί σε μια επιθετικά "αντιρωσική" χώρα. Έτσι παρενέβησαν στις εσωτερικές υποθέσεις της χώρας και υποστήριξαν το πραξικόπημα του 2014. Το άρθρο ολοκληρώνεται με την διαβεβαίωση ότι η Ρωσία είναι ανοιχτή σε διάλογο και την παραίνεση ότι η πραγματική εθνική κυριαρχία της Ουκρανίας μπορεί να είναι δυνατή μόνο σε συνεργασία με την Ρωσία. (Πούτιν, 2021)

1.3 Σημερινές προτεραιότητες της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής

Φαίνεται ότι εκτός από τα παραπάνω θέματα που αναφερθήκαμε η ρωσική ηγεσία δείχνει και ενδιαφέρον για συμμετοχή στο παγκόσμιο γίνεσθαι σε θέματα που επενδύσεις που αφορούν περιβαλλοντικά ζητήματα και λοιπά. Διατυπώνει τουλάχιστον λεκτικώς την άποψη ότι τα Ηνωμένα Έθνη πρέπει να παραμείνουν η κύρια δομή που θα ρυθμίζουν τις διεθνείς σχέσεις. Παράλληλα επιθυμεί την ισχυροποίηση των BRICS, του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης, του ΟΑΣΕ. Υπάρχει η κατεύθυνση για περαιτέρω διεύρυνση των δεσμών με τα κράτη μέλη της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών αλλά και του Οργανισμού Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας, σε πολλούς τομείς όπως και αυτών της ασφάλειας και των πληροφοριών. Γενικότερα, πέφτει και βάρος στην υποστήριξη του προφίλ παγκοσμίως της ρωσικής γλώσσας και στην διαμόρφωση μιας θετικής εικόνας για τον ρωσικό πολιτισμό, τον αθλητισμό κλπ. Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η αναγνώριση των αυτοαποκαλούμενων Λαϊκών Δημοκρατιών του Ντονέσκ και Λουγκάνσκ είναι μια βαρύνουσα κίνηση και δείχνει την αντίδραση με έμπρακτο τρόπο στην υπάρχουσα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφαλείας. (Μπογκατούροφ, Λεμπέντεβα, Μπομπρόφ, 2023)

Ο Hadley Bull (2009) κατέδειξε ότι η έννοια τάξη στο διεθνές σύστημα διακρίνεται από τρία στοιχεία: μια κυρίαρχη αρχή της κρατικής συμπεριφοράς, ένα ορισμένο επίπεδο σταθερότητας του συστήματος και κάποιοι κανόνες που διασφαλίζουν την σταθερότητα του συστήματος.

Στην εν λόγω συζήτηση για την δομή της σύγχρονης παγκόσμιας τάξης η ρωσική αλλά και κινεζική σχολή σκέψης διακρίνεται από την άποψη ότι ο κόσμος είναι πολυκεντρικός βασίζεται στον ΟΗΕ και το διεθνές δίκαιο. Η εν λόγω αντίληψη δεν ταυτίζεται λόγω χάρη με την αντίληψη περί ενός συστήματος βασισμένου σε κανόνες που υιοθετείται σε ΗΠΑ και Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα, στην ρωσική ακαδημαϊκή κοινότητα υπάρχουν δύο απόψεις για την κατανόηση της παγκόσμιας τάξης: πρώτη προσέγγιση είναι η μετασχηματιστική, σύμφωνα με την οποία ο κόσμος χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα και διακρίνεται από πολυκεντρικότητα. Κατά τον Ρώσο καθηγητή Μαρκ Νείμαρκ η αλλαγή στην διαμόρφωση των κρατών

που ξεκίνησε το 1990 συνεχίζεται μέχρι και σήμερα και δημιουργεί μια αυξανόμενη αβεβαιότητα στο διεθνές σύστημα και διασπορά του πολιτικού βάρους μεταξύ των διαφόρων κέντρων εξουσίας. Δεύτερη προσέγγιση είναι η λεγόμενη βιώσιμη, σύμφωνα με Ρώσους ακαδημαϊκούς όπως ο Φιοντόρ Λουκιάνοφ και ο Ιβάν Σαφραντσούκ οι διεργασίες των τελευταίων τριάντα ετών έχουν προκαθορίσει την διαμόρφωση νέων σημαντικών παικτών, δημιουργώντας ένα πολυκεντρικό σύστημα. (Karponovich ,2022)

Επιπροσθέτως, ο Ρώσος καθηγητής Αντρέι Μανόιλο υποστηρίζει ότι η διαμόρφωση της παγκόσμιας τάξης δεν μπορεί να υλοποιηθεί χωρίς μια νέα κοσμοθεωρία, η οποία θα βασίζεται στην εύλογη επάρκεια και στις ισορροπημένες πολιτικές των μεγάλων δυνάμεων. Ο Βλαντιμίρ Ιβάνοβιτς Βερντάσκι θεωρεί ότι η παγκόσμια τάξη θα πρέπει να στηρίζεται σε ένα ευέλικτο σύστημα πολιτικών πόλων που θα συνδέονται με ελαστικούς δεσμούς. (Karponovich ,2022)

Σύμφωνα με την σημερινή ρωσική αντίληψη για την παγκόσμια τάξη, αυτή διακρίνεται από την μείωση της δυτικής επιρροής στις λεγόμενες αναπτυσσόμενες χώρες. Παράλληλα όσον αφορά την παρουσία και την στρατηγική της Ρωσίας στον σύγχρονο κόσμο ως επιτεύγματα θεωρούνται: η διατήρηση της πυρηνικής ισοδυναμίας, ο εκσυγχρονισμός των ενόπλων δυνάμεων σε σχέση με την κατάσταση που διαμορφώθηκε το 1991, το ότι η Ρωσία κατόρθωσε να διατηρήσει τη θέση της ως μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, την βελτίωση των σχέσεων με την Κίνα σε πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό επίπεδο και την ευνοϊκή κατάταξη σε ορισμένες παγκόσμιες αγορές (υδρογονανθράκων, πυρηνικής ενέργειας, εμπορίου όπλων και τροφίμων). Παράλληλα προβληματικά θεωρούνται τα εξής σημεία: οι συγκρούσεις με τους γείτονες (βλέπε Ουκρανία ,Βαλτικές χώρες κλπ.), η αντιπαράθεση με NATO και ΕΕ, η απομάκρυνση από την λεγόμενη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης που ωθεί την χώρα να κατέχει περιορισμένο μερίδιο στο παγκόσμιο εμπόριο, στις νέες τεχνολογίες στις άμεσες ξένες επενδύσεις κλπ., η αποτυχία στην ενεργοποίηση της ρωσικής διασποράς ανά τον κόσμο και η περιορισμένη εμβέλεια της ρωσικής ήπιας ισχύος (σε μορφωτικό, επιστημονικό επίπεδο κλπ.). (Kortunov, 2021)

Παράλληλα πολύ μεγάλη σημασία δίνεται στην διασπορά του ισλαμισμού στα νότια σύνορα της Ρωσίας, στις χώρες της Κεντρικής Ασίας και του Καυκάσου. Η επικράτηση δε των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν θα μπορούσε να επιτελέσει με πολλαπλασιαστικό τρόπο σε τέτοιες διεργασίες. Ένα άλλο πολύ σημαντικό ζήτημα είναι το δημογραφικό πρόβλημα της Ρωσίας, της οποίας ο ρυθμός ανάπτυξης του πληθυσμού έχει επιβραδυνθεί σε μεγάλο βαθμό, ιδίως στην Ρωσική Άπω Ανατολή. (Trenin, 2016)

1.3.1 Διαμόρφωση της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής

Είναι γνωστό ότι μεταξύ άλλων ο τρόπος διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους καθορίζει με ένα τρόπο και την ίδια αυτή την πολιτική. Στην περίπτωση της Ρωσικής Ομοσπονδίας, στην οποία συναντάμε διαφορές σε σχέση με ευρωπαϊκές χώρες ή τις ΗΠΑ λόγω χάρη, είναι πρόδηλο ότι ο ρόλος του Προέδρου της, τον οποίο ενσαρκώνει ο Βλαδίμηρος Πούτιν από το 2000 έχει πολύ μεγάλη σημασία στην διαμόρφωση μεταξύ άλλων και της κρατικής εξωτερικής πολιτικής. Παράλληλα το αρμόδιο όργανο που είναι επιφορτισμένο με την διαχείριση της είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Η αντίληψη της έννοιας εθνικής ασφάλειας την οποία είναι επιφορτισμένος ο εν λόγω θεσμός να προασπίζεται είναι ευρύτερη από την αντίστοιχη νοηματική απόδοση του όρου στις χώρες της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Το εν λόγω όργανο έχει την νομιμοποίηση να εντάσσει στην εν λόγω έννοια και να διαχειρίζεται ζητήματα οικονομικών, δημογραφίας, πολιτισμού κλπ. Οι τελικές αποφάσεις που θα λάβει ο Πρόεδρος του, ο Πούτιν, καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις πληροφορίες που λαμβάνει από τις υπηρεσίες ασφαλείας. Η δε όξυνση της αντιπαράθεσης με τις ΗΠΑ έχει διευρύνει την επιρροή της κοινότητας ασφαλείας στην χώρα. (Trenin, 2016)

Η ρωσική πολεμική βιομηχανία προωθείται ως η ατμομηχανή της ρωσικής προσπάθειας επαναβιομηχανοποίησης. Επίσης, σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές, η κοινότητα ασφαλείας ωφελείται από το υψηλό ποσοστό αποδοχής των ενόπλων δυνάμεων αλλά και της πιο ενεργητικής εξωτερικής πολιτικής από μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού. Σε μεγάλο βαθμό και οι πολιτικές δυνάμεις στην χώρα συναινούν στην υλοποίηση της εξωτερικής πολιτικής. Επίσης, υπάρχει η εντύπωση ότι μεγάλο κομμάτι των Ρώσων ολιγαρχών και της οικονομικής ελίτ της χώρας στηρίζουν την εξωτερική πολιτική, παρότι ιδανικά δεν θα επιθυμούσαν την διακοπή των οικονομικών σχέσεων με τις ΗΠΑ και τις χώρες της ΕΕ. (Trenin, 2016)

1.3.2 Δόγμα του Εγγύς Εξωτερικού

Μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1990-1991, η νεοσύστατη οικονομική και πολιτική ρωσική ελίτ ήδη από το 1992 επιθυμούσε την δημιουργία μιας ρωσικής ζώνης επιρροής οικονομικής αλλά και όχι μόνο, στο σύνολο των πρώην χωρών μελών της ΕΣΣΔ, έτσι ώστε να καθόρισε με έναν ευνοϊκό τρόπο για αυτήν την εξωτερική και αμυντική τους πολιτική, χωρίς να τις εντάξει σε κάποιο ομοσπονδιακό μόρφωμα. Θεωρείται δε ότι η λογική αυτή που προωθήθηκε στις χώρες αυτές (Ουκρανία, Λευκορωσία, Λετονία, Εσθονία, Λιθουανία, Μολδαβία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία, Καζακστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Κιργιστάν, Τατζικιστάν) βασίστηκε στο αντίστοιχο αμερικανικό δόγμα Μονρόε. Κατά το πρώτο Δόγμα ρωσικής Εξωτερικής Πολιτικής του 1993: η Ρωσία θα έπρεπε να εξασφαλίσει την σταθερότητα και ασφάλεια σε όλη την περιοχή της πρώην ΕΣΣΔ. (Τσακίρης, 2010)

Έτσι αυτό που ονομάστηκε ως Δόγμα του Εγγύς Εξωτερικού αναδείχθηκε ως προτεραιότητα της νεοσύστατης Ρωσικής Ομοσπονδίας. Οι επιδιώξεις της από αυτήν κωδικοποιήθηκαν ως εξής: η Ρωσία θα πρέπει να αποτελέσει την μοναδική πυρηνική δύναμη σε αυτό το χώρο (άρα ζητούσε την επιστροφή των σοβιετικών όπλων από Λευκορωσία, Ουκρανία, Καζακστάν), θα πρέπει να διασφαλιστούν τα δικαιώματα εκατομμύριων ρωσώφων που διαβιούν στις πρώην σοβιετικές χώρες, την εξασφάλιση της πρόσβασης της Ρωσίας σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις στις χώρες αυτές (πχ Κριμαία, Υπερδνειστερία κ.λπ.), τον συντονισμό των ενεργειακών πολιτικών της Ρωσίας με το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, το Τουρκμενιστάν και για την μεταφορά υδρογονανθράκων με Λευκορωσία, Γεωργία, Ουκρανία. (Τσακίρης, 2010)

Κεφάλαιο 2: Εξέταση της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής

2.1 Κινέζικο Θεωρητικό μοντέλο

Για να μπορέσει να γίνει κατανοητή με ένα βαθύτερο τρόπο η κινέζικη εξωτερική πολιτική και σκέψη αλλά και το αφήγημα που διαμορφώνει για την υπάρχουσα παγκόσμια τάξη πραγμάτων και την θέση της Κίνας σε αυτή θα πρέπει να αναφερθούμε και θεωρίες που έχουν επηρεάσει και επηρεάζουν την κινέζικη πολιτική και κοινωνία.

Καταρχάς, η ιστορική απομόνωσή της Κίνας για μεγάλο χρονικό διάστημα οδηγεί ιστορικά τις κινέζικες ελίτ να αντιλαμβάνονται την χώρα και τον πολιτισμό της ως μοναδικό (το όνομα Μεσαίο Βασίλειο υποδηλώνει την κεντρικότητα του στον κόσμο). Παράλληλα η θρησκεία και φιλοσοφία του Κομφουκιανισμού έχει επηρεάσει την χώρα ανά τα χρόνια και βοήθησε στην ενοποίηση της. Οι αρχές του παρουσιάζουν διαφορές με τις αντίστοιχες θρησκείες της λεγόμενης Δύσης, όπως η μη θέληση για επιβολή των αξιών αυτών εκτός του χώρου της Κίνας. Η δε αρχή αυτής της θεώρησης σκοπεύει στην επικράτηση της κοινωνικής αρμονίας και όχι στον μακιαβελικό αγώνα για εξουσία. Κυριαρχούν οι αναφορές σε μια φιλεύσπλαχνη εξουσία, η τήρηση τελετουργίας. Κεντρική αρχή είναι το "γνώθι σαυτό", και όχι η τελεολογική αντίληψη για την ύπαρξη κάποιου σκοπού για την ανθρωπότητα. Αντιλαμβανόμαστε έτσι ότι οι εν λόγω αρχές διαφέρουν από άλλες θρησκευτικές αρχές (πχ χριστιανισμός, ιουδαϊσμός κλπ). (Kissiger, 2012)

Έτσι η ιστορική κινέζικη άποψη για την παγκόσμια τάξη είναι διαφορετική από την δυτική. Σε αντίθεση με την πλούσια ιστορία αντιπαραθέσεων και πολέμων στην Ευρώπη, όπου καμία δύναμη δεν ήταν αρκετά ισχυρή ώστε να υπερισχύσει στις άλλες με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί αυτό που σήμερα γνωρίζουμε ως διεθνές δίκαιο και διπλωματία (ως ένα σύστημα κτήσης ισορροπιών και διαπραγματεύσεων), η Κίνα δεν οδηγήθηκε να διαμορφώσει τέτοια συμπεριφορά διότι δεν συνάντησε ανάλογης δύναμης ανταγωνίστριες δυνάμεις. Παράλληλα η σκέψη του Σούν Τζού με το έργο του η Τέχνη του Πολέμου επηρέασε διαχρονικά τη κινέζικη στρατηγική και στρατιωτική σκέψη. Με αρχές όπως, κάθε πρόβλημα δεν έχει μια λύση, η έμφαση πρέπει να δίνεται στην ολότητα της ισορροπίας ισχύος και

όχι σε ξεκομμένα γεγονότα, μια μεγάλη δύναμη έχει πολλούς εχθρούς για να εξασφαλίσει την απόλυτη ασφάλεια. (Kissiger, 2012)

Η κινέζικη αντίληψη περί στρατηγικής δεν αποδέχεται την μαθηματικοποίηση και την σχηματοποίηση των καταστάσεων. Αντιθέτως, επικεντρώνεται στην ίδια την κατάσταση (σινγκ) και στο εσωτερικό δυναμικό της κατάστασης (σε). Το βάρος δεν δίνεται στον στόχο αλλά στην ίδια την κατάσταση. Ένας καλός στρατηγός εντοπίζει και εκμεταλλεύεται μια ορισμένη ευνοϊκή κατάσταση πραγμάτων, ενώ παράλληλα προσπαθεί να περιορίσει τους παράγοντες που ευνοούν τον αντίπαλο. Έτσι η μάχη θα πρέπει να ξεκινήσει όταν ο αντίπαλος έχει ήδη ηττηθεί. Παράλληλα, η έννοια της απραγίας έχει κεντρικό ρόλο, όχι όμως με αρνητικό αλλά με θετικό τόνο καθότι ταυτίζεται με προοδευτική, συνεχή, άνευ επέμβασης ωρίμανση και μεταμόρφωση εκείνων των συνθηκών της κατάστασης που διαβρωτικά αφαιρούν από τον αντίπαλο την δυναμική του. (Αναγνωστόπουλος, 2021)

Για να κατανοήσουμε το πως διαμορφώνεται η κινέζικη εξωτερική πολιτική θα πρέπει να δώσουμε την προσοχή μας και στην γενικότερη πολιτική κατεύθυνση της Κίνας υπό την ηγεσία του ΚΚΚ.

Το 16^ο Εθνικό Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας το 2002 έθεσε τρεις πυλώνες τους οποίους το κράτος όφειλε να ακολουθήσει όσον αφορά την εξωτερική του πολιτική: την προώθηση ενός ειρηνικού κόσμου, την ειρηνική ανάπτυξη, και την μια στρατηγική ανοίγματος με σκοπό τα αμοιβαία οφέλη για τους δρώντες στο παγκόσμιο σύστημα. Έτσι η Κίνα όχι μόνο δεν αρνούταν την συμμετοχή της στο διαμορφωμένο σύστημα αλλά ζητούσε διευκολύνσεις όπως πχ την εγκατάλειψη από τις δυτικές χώρες του προστατευτισμού ως προς την εμπορική πολιτική αλλά και της πολιτικής των κυρώσεων. (Xiuqing T. & Yizhou W., 2016)

Στο 18^ο Εθνικό Συνέδριο του ΚΚΚ το 2012 ανέλαβε καθήκοντα Γενικού Γραμματέα και προέδρου της Λαϊκής Δημοκρατίας ο Σι Τζιπίνγκ. Η κατεύθυνση που υπό την ηγεσία του πήρε η κινεζική πολιτική ονομάστηκε στα επίσημα κρατικά κείμενα ως σκέψη Τζιπίνγκ για τον Σοσιαλισμό με Κινέζικα χαρακτηριστικά για μια Νέα Εποχή στις κρατικές και κομματικές επεξεργασίες. Η εν λόγω ορολογία που στην ουσία

αποδίδει το κινεζικό κρατικό αφήγημα επί του παρόντος, χωρίζεται από τους κινέζους θεωρητικούς σε τέσσερις πυλώνες (Enfu, 2018):

Πρώτος πυλώνας: αφορά την συγκρότηση του ίδιου του κινεζικού κράτους. Τον στόχο έθεσε το 2017 ο Σι: 1) μέχρι το 2020 η κινεζική κοινωνία να είναι ευημερούσα σε όλα τα επίπεδα με την οικονομική ανάπτυξη, την βελτίωση της πολιτισμικής επιρροής, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων κλπ. 2) από το 2020 έως το 2035 πάνω στα θεμέλια της ευημερούσας κοινωνίας να εκμοντερνιστεί αυτά τα έτη ακόμα περισσότερο η κοινωνία και το κράτος 3) από το 2035 έως τα μέσα του 21 αιώνα η Κίνα θα καταστεί ευημερούσα την χώρα που θα πραγματοποιήσει αυτό που ονομάζει Κινεζικό Όνειρο. Εδώ τίθεται για να γίνουν κατορθωτά τα προηγούμενα, η λεγόμενη πολιτική των 14 σημείων του Σι, από τα οποία θα αναφερθούμε ιδιαίτερα στα πέντε τελευταία: στόχευση μιας ολιστικής προσέγγισης για την εθνική ασφάλεια, διατήρηση της απόλυτης διαχείρισης των ενόπλων δυνάμεων από το Κόμμα, διατήρηση της αρχής "Μία χώρα, δύο συστήματα" και την προώθηση της εθνικής επανένωσης (πχ βλέπε Ταιβάν), την οικοδόμηση μιας κοινότητας με κοινό μέλλον για την ανθρωπότητα και την άσκηση αυστηρής διοίκησης του Κόμματος.

Να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι σύμφωνα με τα επίσημα κείμενα η κινεζική κρατική πολιτική καθοδηγείται από τον μαρξισμό λενινισμό, την σκέψη του Μάο, την Θεωρία του Ντιένγκ Σιαοπίνγκ, την Θεωρία των Τριών Συμβόλων, την Επιστημονική Προοπτική της Ανάπτυξης και την σκέψη Σι Τζιπίνγκ για τον Σοσιαλισμό με Κινεζικά χαρακτηριστικά. Παρά την εν λόγω ορολογία η έννοια της αγοράς και της λειτουργίας θεωρείται απαράβατη, με την διαφορά ότι την εν λόγω δραστηριότητα θεωρείται ότι πρέπει να την καθορίζει το ΚΚΚ.

Δεύτερος πυλώνας: εμβάθυνση της εν λόγω μεταρρύθμισης σε κάθε τομέα: στην οικονομία (βλέπε Belt and Road, BRICS κλπ), στην πολιτική (βελτίωση των κρατικών θεσμών), στο πολιτισμό, στην κοινωνία (πολιτική με σκοπό την λεγόμενη κοινωνική ευημερία), στην οικολογία και στο Κόμμα (μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό του).

Τρίτος πυλώνας: Να τεθούν σε εφαρμογή συστήματα νομικών κανόνων, αποτελεσματικής απονομής του νόμου και κυβερνητικής διοίκησης.

Τέταρτος πυλώνας: η διασφάλιση της ομαλής διοίκησης του Κόμματος, αντιμετώπιση περιστατικών γραφειοκρατίας, πειθαρχίας. (Enfu, 2018)

Η δε εισήγηση του Σι Τζιμπίνγκ στο 20^ο συνέδριο του ΚΚ που πραγματοποιήθηκε το 2022 έθεσε το ζήτημα η Κίνα να αποτελέσει την ατμομηχανή της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και τον εγγυητή της παγκόσμιας ειρήνης και ευημερίας έως το 2035. (Χωραφάς, 2023)

2.2 Η εξέλιξη της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής

Με την επιλογή του οικονομικού ανοίγματος το 1978, υπό τον πρόεδρο Ντιένγκ Σιαοπίνγκ, η κινέζικη ηγεσία έθεσε ως στόχο να καταστεί η Κίνα μια χώρα “μέσου εισοδήματος”. Παράλληλα, την δεκαετία του 1980 προωθήθηκε το αίτημα περί ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής από την μεριά της κινέζικης ηγεσίας μαζί με το αίτημα για την οικοδόμηση της λεγόμενης “Διπλωματίας ενός Ευημερούντος Έθνους”, ουσιαστικά με την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης. Η εν λόγω λογική αποτελούνταν από τρία σημεία- πυλώνες: πρώτον, η Κίνα θα έπρεπε να ενδυναμώνε τους δεσμούς της με τις ΗΠΑ και τις Δυτικές χώρες ώστε να της παρέχουν την αναγκαία τεχνολογία που χρειαζόταν για επιτύχει την οικονομική της ανάπτυξη, δεύτερον, η Κίνα θα ελάμβανε κανονικά μέρος στους διεθνούς οργανισμούς, χωρίς να χάνει όμως την πολυμέριά της, και τρίτον διακηρυσσόταν ότι η εν λόγω λογική δεν εκπήγαζε από την ιδεολογία της. (Aoyama, 2021)

Μετά τα γεγονότα της Τιενανμέν του 1989, επιβλήθηκε οικονομικό εμπάργκο στην Κίνα από τις ΗΠΑ, Ευρωπαϊκές χώρες και την Ιαπωνία. Ο τότε κινέζος πρόεδρος Ντιένγκ Σιαοπίνγκ για να αντιμετωπίσει την κατάσταση έθεσε στην προμετωπίδα της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής δύο άξονες: πρώτον, να επιδιώξει τον αντι-ηγεμονισμό (ως ηγεμονισμός θεωρούνταν η αμερικάνικη κυριαρχία) και δεύτερον, να αγωνιστεί με σκοπό την εγκαθίδρυση μιας νέας πολυπολικής παγκόσμιας πολιτικής και οικονομικής τάξης. Έτσι επικεντρώθηκε στην επίτευξη καλών σχέσεων με γειτονικές και γενικότερα ασιατικές χώρες. Αποκατέστησε διπλωματικές σχέσεις με την Ινδονησία το 1990 και Βιετνάμ και Ιαπωνία το 1991, Σιγκαπούρη, Μπρουνέι και Νότια Κορέα μεταξύ 1990 και 1992. Λίγες μέρες μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ επέκτεινε αυτομάτως την διπλωματική αναγνώριση της Ρωσικής Ομοσπονδίας αλλά και του Καζακστάν, της Κιργιζίας, του Τατζικιστάν, του Ουζμπεκιστάν και του Τουρκμενιστάν. Επίσης εντάχθηκε το 1991 στο φόρουμ για την Οικονομική Συνεργασία Ασίας- Ειρηνικού (APEC) και στην Ένωση Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN) το ίδιο έτος, το 1996 έγινε πλήρως μέλος του τελευταίου οργανισμού. (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

Τον Απρίλιο του 1996 θα ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις με σκοπό την διευθέτηση εκκρεμών διασυνοριακών διαφορών μεταξύ της Κίνας, της Ρωσίας, του Καζακστάν, του Τατζικιστάν και της Κιργιζίας. Η προσπάθεια αυτή οδήγησε στη συνέχεια στη θέσπιση μέτρων εμπιστοσύνης και στην απόσυρση στρατευμάτων από τα σύνορα εκατέρωθεν. Κατά τη διάρκεια αυτών των συνομιλιών, οι Κινέζοι και Ρώσοι ηγέτες κατέληξαν σε συμφωνία για την ασφάλεια στην Κεντρική Ασία, με σκοπό να αντιταχθούν από κοινού στον αυτονομισμό, την τρομοκρατία και τον θρησκευτικό εξτρεμισμό. Εν τέλει, το εν λόγω σχήμα διακρατικών διαπραγματεύσεων με τηναποδοχή του Ουζμπεκιστάν τον Ιούνιο του 2001, μετατράπηκε σε οργανισμό και μετονομάστηκε σε Οργανισμό Συνεργασίας Σαγκάης (SCO). (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

Για να καταστήσουμε σαφές ότι η Κίνα από την εποχή εκείνη ενδιαφέρθηκε για την δημιουργία οικονομικών δομών που θα την συμφέρουν θα αναφερθούμε στο εξής γεγονός: το 1997 ο κινέζος πρόεδρος Γιάνγκ Ζέμιν συγκέντρωσε τους ηγέτες Νότιας Κορέας και Ιαπωνίας στην Κουάλα Λουμπούρ της Μαλαισίας για να προχωρήσει στην ίδρυση του φόρουμ ASEAN συν 3 (ASEAN + 3) με σκοπό να δημιουργηθεί από τα 13 μέλη του φόρουμ ένας μηχανισμός ανταλλαγής νομισμάτων μέσα στον οποίο οι συμμετέχουσες χώρες θα μπορούσαν να αλληλοδανείζονται σε περίπτωση που δέχονταν κερδοσκοπικές πιέσεις. Με αυτό τον τρόπο η κινέζικη κυβέρνηση ενίσχυσε σημαντικά την θέση της στην Ανατολική Ασία. (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

Στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας η Κίνα έχει διακηρύξει την λεγόμενη γραμμή εννέα παυλών, όπου ουσιαστικά διεκδικεί την κυριότητα ενός μεγάλου τμήματος της θαλάσσιας αυτής περιοχής. Μάλιστα έχει εγκαταστήσει στρατιωτικά φυλάκια σε διάφορες νησίδες στην περιοχή. Παράλληλα, απέρριψε την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας του 2016 (PCA 2016), υιοθετώντας την θέση ότι έχει την κυριότητα των εν λόγω περιοχών λόγω της ιστορικής τους κατοχής. (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

Το 2001 ο κινέζος πρωθυπουργός Ζγου Ρόνζι πρότεινε την δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου η ASEAN-China Free Trade Area (ACFTA) με συμφωνίες που θα

κάλυπταν το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και επενδύσεων. Το 2002, για να το επιδείξει αποφασιστικότητα ως προς την επίλυση εδαφικών διαφορών με ειρηνικά μέσα, η Κίνα υπέγραψε την Δήλωση Συμπεριφοράς των Μερών στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας με τα κράτη μέλη της ASEAN. Παράλληλα μια σειρά από εμπορικές και άλλες συνέργειες ξεκίνησαν με την Μιανμάρ, την Ταϊλάνδη, το Λάος, τη Καμπότζη και το Βιετνάμ. Παράλληλα ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης έγινε το κύριο εργαλείο για την ενίσχυση της κινεζικής επιρροής στην Κεντρική Ασία. (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να καταστήσουμε σαφές ότι προφανώς η Κίνα είχε εδώ και χρόνια απομακρυνθεί από τον μαρξισμό και τις αντιλήψεις του Μάο, αλλά από την άλλη αναβίωνε τις παραδόσεις της κομφουκιανής περιόδου της, ειδικά υπό την ηγεσία του Τζιντάο όπου μιλούσε για τρεις αρμονίες: αρμονική ανάπτυξη, αρμονία με την Ταιβάν και αρμονία με τον υπόλοιπο κόσμο στον αντίποδα με την θεώρηση για την πάλη των τάξεων. (Παπασωτηρίου, 2013)

Το 2003 ο κινέζικος θεωρητικός Ζένγκ Μπιζάν έθεσε την ιδέα της ειρηνικής ανόδου της Κίνας. Μετά την οικονομική κρίση του 2007 και ειδικότερα το 2009 η κινέζικη ηγεσία άλλαξε το ρητό του Ντιέγκ Σιαοπίν "κρύψε την δύναμη στο και περίμενε την ώρα σου" που επηρέαζε την πολιτική της σε "επιδίωξε ενεργητικά αυτά που μπορείς να κάνεις". Σιγά και σταδιακά η εν λόγω τάση δημιούργησε την λεγόμενη "Διπλωματία του Ισχυρού Έθνους", η οποία αποδίδει την θέληση η Κίνα να καταστεί σε υπερδύναμη. Πλέον αυτή η αντίληψη αντικαθιστά την "Διπλωματία ενός Ευημερούντος Έθνους". Επιχειρείται η επίτευξη συμμαχιών και συνεργασιών με τις λεγόμενες αναπτυσσόμενες χώρες (πχ μέσα από τους G20, BRICS κλπ). Παράλληλα η Διπλωματία του Ισχυρού Έθνους δίνει μεγάλη έμφαση στην επέκταση της κινέζικης επιρροής παγκοσμίως, αλλά και την ενίσχυση διακρατικών θεσμών όπου η Κίνα παίζει τον κύριο ρόλο (πχ BRICS). Τέλος, αυτή η λογική χρωματίζεται από το ιδεολογικό αφήγημα το οποίο η Κίνα θέλει να προβάλλει, προσπαθεί με άλλα λόγια να προβάλλει τις ιδεολογικές διαφορές της Κίνας με την Δύση. (Aoyama, 2021)

Αφού η Βόρεια Κορέα ανακοίνωσε ότι πυροδότησε πυρηνικό μηχανισμό τον Οκτώβριο του 2006, η Κίνα διέκοψε τις προμήθειες πετρελαίου στην Πιονγκγιάνγκ. Η δράση της Κίνας πίεσε επιτυχώς τη Βόρεια Κορέα να επιστρέψει στον πέμπτο γύρο συνομιλιών τον Φεβρουάριο του 2007. Παράλληλα η Κίνα είχε μετατραπεί σε αμιγώς βιομηχανική χώρα, εισήγαγε διάφορα γεωργικά και ζωικά προϊόντα, πρώτες ύλες και ορυκτά για την παραγωγή βιομηχανικού εξοπλισμού και οικιακών προϊόντων για εξαγωγή. Όμως οι παραδοσιακές αγορές στη Βόρεια Αμερική, τη Δυτική Ευρώπη και την Ιαπωνία κορέστηκαν. Γινόταν έτσι επιτακτική η ανάγκη η κινεζική ηγεσία να εξερευνήσει και να αναπτύξει νέες αγορές στο εξωτερικό. Αυτή ήταν η λογική πίσω από την συγκρότηση του σχεδίου One Belt One Road ή Belt και Road Initiative (BRI). (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

Το Συνέδριο του ΚΚΚ που έγινε τον Νοέμβριο του 2012 εξέλεξε τον Σι Τζινμπίνγκ ως νέο γενικό του γραμματέα. Παράλληλα σε αντικατάσταση του δόγματος του Σιαοπίνγκ παρατηρούμε την ανάπτυξη περί της ειρηνικής ανόδου της Κίνας, και αυτό διότι μέσα από την στάθμιση της κατάστασης η κινεζική ηγεσία δεν επιθυμούσε μέσω τριβών με τις ΗΠΑ να προκαλέσει αντίμετρα εναντίον της και επίσης δεν επιθυμούσε η άνοδος της σε υλικούς συντελεστές ισχύος να αποτελέσει αφορμή για την συσπείρωση δυνάμεων εναντίον της. (Παπασωτηρίου, 2013)

Η κινεζική ηγεσία προσπαθεί να ικανοποιήσει την παραπάνω συνθήκη αλλά από την άλλη θέλει και να ικανοποιήσει την ανάπτυξη ενός κινεζικού εθνικισμού που αναπτύσσεται και φαίνεται ιδίως σε τρία μέτωπα: στην Ταιβάν, στην θάλασσα της Νότιας Κίνας και στην θάλασσα της Ανατολικής Κίνας. Πιο συγκεκριμένα, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας θεωρεί την νήσο Ταιβάν ως εθνικό της έδαφος. Στην Ταιβάν το Δημοκρατικό Προοδευτικό Κόμμα που κέρδισε την εξουσία το 2000, υιοθέτησε το 2007 κομματικό ψήφισμα υπέρ της υιοθέτησης μιας ξεχωριστής εθνικής ταυτότητας από την κινεζική, με την στήριξη των ΗΠΑ. Για το Πεκίνο η οποιαδήποτε ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Ταιβάν είναι *casus belli*. Από την άλλη μεριά οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν διακηρύξει ότι θα εναντιωθούν σε οποιαδήποτε βίαιη προσπάθεια επανένωσης της με την ηπειρωτική Κίνα. Παράλληλα, ένας διαχρονικός στόχος της κινεζικής πολιτικής είναι και η εκδίωξη της αμερικάνικης παρουσίας από όλη την νοτιοανατολική Ασία. (Παπασωτηρίου, 2013)

Ο πρόεδρος της Κίνας Σι σε ομιλία του το 2017 προς τον κινεζικό λαό αναφέρει ότι το ΚΚΚ “θα επιδιώξει την μεγάλη επιτυχία του σοσιαλισμού με κινέζικα χαρακτηριστικά για μια νέα εποχή και θα εργαστεί ακούραστα για να πραγματοποιήσει το κινέζικο όνειρο για την κινέζική αναζωογόνηση”, παράλληλα κατέστησε σαφές ότι “επιταχύναμε την ανάπτυξη όπλων και εξοπλισμού και σημειώσαμε σημαντική πρόοδο στην ενίσχυση της στρατιωτικής ετοιμότητας... Οι Λαϊκές Ένοπλες Δυνάμεις έχουν σημειώσει στέρεα βήματα στο δρόμο της δημιουργίας ενός πανίσχυρου στρατού με κινέζικά χαρακτηριστικά”. Αυτή η έννοια της αναζωογόνησης της Κίνας και της μετατροπής της σε μια ισχυρή δύναμη αποτελεί βασική κρατική κινέζικη κατεύθυνση ιδίως μετά το 2019. Μαζί με την έννοια του “λύκου πολεμιστή” που παρουσιάζεται με προπαγανδιστικό τρόπο (σε αναφορές στα ΜΜΕ αλλά και σε κινεζικές ταινίες) για να καταδείξει την ισχύ και την ετοιμότητα του κινέζικου στρατού. (Benvenuti & Chung & Khoo & Tan, 2022)

2.3 Οι σημερινές προτεραιότητες της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής

Μετά την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η Κίνα αρνήθηκε να την καταδικάσει και να επιβάλει κυρώσεις. Αντιθέτως όρισε ως προτεραιότητα της να μεγιστοποιήσει τα οφέλη της από το ξέσπασμα του πολέμου σε οικονομικό, πολιτικό επίπεδο. Εντατικοποίησε τις στρατηγικές της σχέσεις με την Ρωσία, φρόντισε να εισάγει από αυτήν φθηνότερα ενεργειακά αγαθά.

Παράλληλα κατά το παρόν έτος αντιμετωπίζει ένα σοβαρό πρόβλημα που προκύπτει από την αυστηροποίηση του κανονισμού περί ημιαγωγών από τις ΗΠΑ, κάτι που την εμποδίζει στην πρόσβαση σε ορισμένες προηγμένες τεχνολογίες. Το συγκεκριμένο ζήτημα διαπλέκεται και με το πρόβλημα που αντιμετωπίζει στην Ταιβάν, γύρω από την οποία η Ουάσιγκτον έχει κινητοποιήσει και στρατιωτικές δυνάμεις (με την βοήθεια της Ιαπωνίας, της Νότιας Κορέας και των Φιλιππίνων). Ως αποτέλεσμα, η κινέζικη ηγεσία έχει οξύνει την ρητορική της έναντι της Ουάσιγκτον ,ενώ παράλληλα έχει δημιουργήσει δυσκολίες σε αρκετές αμερικάνικες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην Κίνα. Παράλληλα από την άλλη μεριά, έχει ανοίξει διαύλους επικοινωνίες με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλέπε λόγου χάρη Γαλλία, όπου συμφώνησαν να δράσουν από κοινού σαν διαμεσολαβητές στην ουκρανική κρίση). Φυσικά από την άλλη μεριά οι οικονομικοί και στρατιωτικοί δεσμοί με την Ρωσία εντάθηκαν.(Zhang J, 2023)

Η κινέζικη εξωτερική πολιτική και διπλωματία βασιζόταν προ του 2020 σε μια ιεράρχηση των χωρών του κόσμου σε κλίμακες με βάση το πόσο σημαντική θεωρεί η Κίνα την μεταξύ τους αλληλεπίδραση, θετική ή αρνητική. Σύμφωνα με αυτήν στην πρώτη κλίμακα βρίσκονται οι ΗΠΑ, με τις οποίες η Κίνα έχει μια σημαντική σχέση, παρά την όλο και κλιμακούμενη όπως φαίνεται αντιπαράθεση πχ για το ζήτημα της Ταιβάν κλπ. οι δύο χώρες έχουν αλληλοκαλυπτώμενους τομείς ενδιαφέροντος, για τους οποίους είναι υποχρεωμένες να επικοινωνούν παρότι έχουν διαφορετική αντίληψη για τον κόσμο και την κατανομή της παγκόσμιας ισχύος. Στην δεύτερη κλίμακα βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, με την οποία η Κίνα ιεραρχεί την ανάπτυξη όσον περισσότερων δεσμών είναι δυνατόν με κράτη μέλη της (πχ βλέπε επενδύσεις στα πλαίσια του Belt and Zone Initiative κλπ.), και η Ρωσία με την οποία ιεραρχείται

η απόκτηση ισχυρών γεωπολιτικών και οικονομικών δεσμών εξαιτίας των εκτεταμένων συνόρων που οι δύο χώρες μοιράζονται, αντικειμενικά το βάρος πέφτει στην ενέργεια. Στην τρίτη κλίμακα βρίσκονται οι χώρες της Ασίας με τις οποίες επιδιώκονται ισχυροί οικονομικοί και γεωπολιτικοί δεσμοί, υπολογίζοντας βέβαια και την ύπαρξη μιας σειράς αρνητικών ζητημάτων , και της Κεντρικής Ασίας με τις οποίες επιδιώκονται έστω μέτριοι οικονομικοί και γεωπολιτικοί δεσμοί. Στην τέταρτη και τελευταία κλίμακα βρίσκονται οι χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής με τις οποίες υπάρχουν ισχυροί οικονομικοί δεσμοί αλλά ασθενέστεροι γεωπολιτικοί λόγω και της γεωγραφικής απόστασης, παρότι όλο και φαίνονται να ενισχύονται , και της Μέσης Ανατολής με την οποία υπάρχουν μέτριοι δεσμοί που από ότι φαίνεται ανά περίπτωση δείχνουν να ενισχύονται. (Brown, 2021)

Η ισχύουσα κινέζικη ιεράρχηση των διεθνών σχέσεων που έχει διαμορφώσει η υπάρχουσα κινέζικη ηγεσία είναι η εξής: η Ρωσία βρίσκεται στην πρώτη κλίμακα και απολαμβάνει στρατηγικού τύπου συνεργασία με την Κίνα (στις διεθνείς σχέσεις, το στρατό και την τεχνολογική ανάπτυξη), στην δεύτερη κλίμακα με στρατηγικές συμμαχίες σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο (ονομάζονται συμμαχίες παντός καιρού) βρίσκονται το Πακιστάν, η Ινδία αλλά και χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Αφρικής, στην τρίτη κλίμακα με στρατηγικές συνεργασίες οικονομικού αλλά και πολιτικού τύπου βρίσκονται η Γερμανία, το Καζακστάν, η Αυστρία, η Ελβετία, ο Καναδάς, η Τσεχία και άλλες χώρες της ΕΕ, στην τέταρτη κλίμακα με συμμαχίες οικονομικού τύπου βρίσκονται η Σιγκαπούρη, η Ρουμανία, η Ιαπωνία, η Φιλανδία, η Ολλανδία και άλλες χώρες και στην τελευταία κλίμακα με συμμαχίες που η κινέζικη πλευρά θα ήθελε να ενισχύσει βρίσκεται το κράτος του Ισραήλ. (Jochheim, 2023)

Στις 28 Ιουνίου του 2023 η αρμόδια Επιτροπή του Εθνικού Λαϊκού Κογκρέσου υιοθέτησε τον Νόμο Περί Διεθνών Σχέσεων ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 2023. Πιο συγκεκριμένα αναφερόταν στην διευρυμένη παγκόσμια εμβέλεια της Κίνας και στην επιθυμία της να την θεμελιώσει μέσα σε ένα νομικό πλαίσιο. Σύμφωνα με αυτήν ως προτεραιότητες τίθενται: η Πρωτοβουλία Παγκόσμιας Άμυνας (Global Security Initiative), η Πρωτοβουλία Παγκόσμιας Ανάπτυξης (Global Development Initiative), και η Πρωτοβουλία Παγκόσμιου Πολιτισμού (Global Civilization Initiative). Το βασικό στοιχείο που προσδιορίζει τα προαναφερόμενα

είναι η λεγόμενη σκέψη του Σι Τζιπίνγκ. Ως βασικά στοιχεία τα οποία καλείται να υπηρετήσει η κινέζικη εξωτερική πολιτική είναι η ασφάλεια της χώρας αλλά και η αναπτυξιακή της προοπτική, η προστασία των συμφερόντων της, η αναζωογόνηση του κινέζικου έθνους, το χτίσιμο ενός κράτους σε ‘‘σοσιαλιστική’’ κατεύθυνση, την προώθηση της διεθνούς ειρήνης και ανάπτυξης και την δημιουργία μιας κοινότητας με σκοπό την επίτευξη ενός κοινού μέλλοντος για την ανθρωπότητα. (Rudolf, 2023)

Επιπροσθέτως, οι πυλώνες της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής ορίζονται: η ειρηνική ανάπτυξη, το άνοιγμα στον έξω κόσμο και στο κοινό όφελος, η υπηρετήση των αρχών και των σκοπών των Ηνωμένων Εθνών, η υπηρετήση της ασφάλειας και της ειρήνης, η εξασφάλιση της παγκόσμιας κοινής ανάπτυξης, η δημιουργία νέου τύπου διεθνών σχέσεων, η ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών, η αντίθεση στην χρήση βίας, ηγεμονίας και εξουσιαστικών πολιτικών, τήρηση της αρχής που θέλει όλα τα κράτη ισότιμα ανεξαρτήτου μεγέθους, ισχύος ή επιπέδου ανάπτυξης και σεβασμός στα κοινωνικά συστήματα κάθε κράτους. (Rudolf, 2023)

Σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές η Κίνα δεν ομοιάζει με μια δύναμη που επιθυμεί την παγκόσμια ηγεμονία, και αυτός είναι ο λόγος που δεν έχει παρέμβει πιο δυναμικά και πιο συγκεκριμένα σε μια σειρά από διεθνή ζητήματα είτε μέσα από την ΟΗΕ ή αλλού. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την ίδια άποψη αυτός είναι ο λόγος που η Κίνα δεν προβάλλει το μοντέλο οργάνωσης της κοινωνίας της για εξαγωγή σε άλλες χώρες, διότι θεωρεί από ότι φαίνεται ότι το μοντέλο αυτό ταιριάζει μόνο στην ίδια. Η εν λόγω στάση θεωρείται ότι προέρχεται από την λογική Ντέγκ Σιαοπίνγκ σύμφωνα με την οποία η Κίνα θα πρέπει να εξασφαλίσει την ειρήνη με τις άλλες χώρες ανταγωνιστές της μέχρι να καταστεί ισχυρή οικονομικά. (Brown, 2021)

Από την άλλη πλευρά υπάρχει η άποψη ότι η Κίνα υπό την διακυβέρνηση Σι Τζιπίνγκ επιθυμεί την δημιουργία ενός εναλλακτικού οικονομικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος από αυτό που σήμερα λειτουργεί στις δυτικές χώρες, και προέκυψε από τις συμφωνίες του Μπράιτον Γουντς. Η εν λόγω διαδικασία επιχειρείται μέσω της διαδικασίας εξοβελισμού του δολαρίου από τις διεθνείς συναλλαγές, μέσω χρηματοπιστωτικών συναλλαγών που λαμβάνουν χώρα στα πλαίσια των Brics, αλλά και μέσα από άλλες δομές όπως το Asian Infrastructure Investment και το Bank

Shanghai Cooperation Council. Σύμφωνα με αυτήν την άποψη αυτή η Κίνα έχει ηγεμονικές βλέψεις τις οποίες προσπαθεί να προωθήσει μέσα από τέτοιες διεργασίες. (Duesteberg, 2023)

Έτσι η κινέζικη εξωτερική πολιτική αποσκοπεί στην περιφερειακή κυριαρχία, στην αναγνώριση από τους γείτονές της της κινέζικης υπεροχής καθώς και στην αξιοποίηση αυτής της κυριαρχίας με σκοπό την ειρηνική συνύπαρξη με τους γείτονές της. Σε αυτό το σχεδιασμό εντάσσεται και η θέληση για ανάκτηση των εδαφών της μεγαλύτερης Κίνας, του Σινγιάνγκ, του Θιβέτ όσο και του Χόνγκ Κόνγκ και της Ταϊβάν. (Αναγνωστόπουλος, 2021),

Κατά τον Κίσιγκερ η κινέζικη ηγετική ελίτ δεν έχει ξεχάσει ότι αναγκάστηκε να συνεργαστεί για την διατήρηση της υφιστάμενης διεθνούς τάξης πραγμάτων που βασίζεται στην βεσφαλιανό κρατικό υπόδειγμα, η οποία και έρχεται σε αντίθεση με την δική της ιστορική εικόνα. Μάλιστα, θεωρούν ότι η εν λόγω πραγματικότητα καθορίστηκε χωρίς την κινέζικη συμβολή στο καθορισμό των κανόνων του παιχνιδιού. Για αυτό και αναμένουν ώστε η παγκόσμια τάξη να διαμορφωθεί έτσι ώστε να επιτρέπει στην Κίνα να συμμετάσχει κεντρικά στην διαμόρφωση των διεθνών κανόνων ακόμη και στην αναθεώρησή τους. (Kisinger, 2015)

Πιο συγκεκριμένα υπάρχει η άποψη ότι η Κίνα ουσιαστικά υλοποιεί μια διπλή στρατηγική στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος: από τη μια ένταξη στα υπάρχοντα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και από την άλλη ενέργειες για να τροποποιηθούν αυτά. Θεωρητικά η Κίνα έχει να επιλέξει ανάμεσα σε δύο στρατηγικές επιλογές για το μέλλον της: από την μία μπορεί να λειτουργήσει μέσα από τις ήδη υπάρχουσες δομές ώστε να επιδιώξει να ενισχύσει την θέση μέσα σε αυτές ή να περιορίσει την εξέλιξη παγκόσμιων πρακτικών που απειλούν τα συμφέροντά της, από την άλλη να επιλέξει να δημιουργήσει δικούς της θεσμούς. Επί του παρόντος φαίνεται ότι η Κίνα εφαρμόζει ταυτόχρονα και τις δύο επιλογές. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό η οικονομική άνοδος της Κίνας σε συνάφεια με την αύξηση της σημασίας του ρόλου της μπορούν να δράσουν έτσι ώστε οι κινέζικές πολιτικές, οι αξίες αλλά και θεσμοί να διαχυθούν και να επηρεάσουν την παγκόσμια πολιτική τάξη πραγμάτων. (Xing, 2019)

2.3.1 Διαμόρφωση της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής

Κατά το Νόμο Περί Διεθνών Σχέσεων του 2023 την αρμοδιότητα για την σύναψη διεθνών σχέσεων έχουν πολλοί παράγοντες στο εσωτερικό του κινέζικου κράτους. Σημαντικό ρόλο έχει και η Επιτροπή Διεθνών Σχέσεων του ΚΚΚ, η οποία και μπορεί να προβαίνει σε αποφάσεις για την σύναψη σχέσεων, να μελετά και να καθοδηγεί διάφορες στρατηγικές σύναψης διεθνών σχέσεων, την επίβλεψη σε κορυφαίο επίπεδο της διαδικασίας σύναψης των διεθνών δεσμών και σχέσεων. Αντίστοιχα το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο έχει την δικαιοδοσία να συνάπτει σχέσεις με άλλα κοινοβούλια αλλά και όχι μόνο. Αντίστοιχα σημαντικές δικαιοδοσίες έχει Συμβούλιο Επικρατείας της ΛΔ της Κίνας, η Κεντρική Στρατιωτική Επιτροπή το Υπουργείο Εξωτερικών αλλά και άλλα κομματικά και κρατικά όργανα. (Rudolf, 2023)

Ως προς το Υπουργείο Εξωτερικών πιο συγκεκριμένα, είναι υπεύθυνο για να χειρίζεται διπλωματικά ζητήματα, να προετοιμάζει διπλωματικού τύπου συναντήσεις με ηγέτες άλλων κρατών, να καθοδηγεί, να διοικεί και να επιβλέπει συναντήσεις είτε σχέσεις με άλλα κράτη η οντότητες και να ηγείται των κινέζικων διπλωματικών αποστολών ανά τον κόσμο. (Rudolf, 2023)

Παράλληλα υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση για τον ρόλο του Προέδρου Σι στην διαμόρφωση της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής αλλά και γενικότερα στην διαμορφούμενη πολιτική στην Κίνα. Υπάρχει η άποψη ότι ο Σι έχει οικοδομήσει την φιγούρα του ως λαϊκιστή ηγέτη στο εσωτερικό, με την αύξηση των πόρων που πάνε για την εξάλειψη της φτώχειας στην Κίνα και δημιούργησε κίνητρα για την δημιουργία μεγαλουπόλεων, άρα η εξωτερική του πολιτική στηρίζεται από τον λαϊκό παράγοντα σε ένα βαθμό (Cheng Li). Υποστηρίζεται ότι το ΚΚΚ έχει αυξήσει αυτά τα χρόνια την εμπλοκή του στην κρατική διακυβέρνηση χωρίς μια αντίστοιχη νομική λογοδοσία, παράλληλα η συνεχής καταφυγή του σε κατασταλτικά μέτρα έναντι μειονοτήτων (λχ Θιβέτ κλπ.) μπορεί να υπονομεύσει τις φιλοδοξίες της ηγεσίας του στο εσωτερικό και εξωτερικό (Jamie Horsley). Θεωρείται επίσης, ότι η στρατηγική μεγιστοποίησης της κινέζικης ισχύος προϋπήρχε του Σι, βέβαια από την άλλη απομάκρυνση από μια στρατηγική της λογικής “κρύψου και προσέφερε”, η εστίαση στην προβολή ισχύος, η πιο πιεστική επιδίωξη εδαφικών κτήσεων και η

προσπάθεια για δημιουργία νέων θεσμών έχουν σαφές ρίζες στην θητεία του Χού Ζιντάο, προκατόχου του Σι (Rush Doshi). (Chhabra & Hass, 2019)

Επιπροσθέτως, σε σύγκριση με την περίοδο του Μάο Τσε Τούνγκ και του Ντιένγκ Σιοαπίνγκ θεωρείται ότι ο Σι χρησιμοποιεί μια επίσημη αρχή λήψης αποφάσεων, έχει θεσμοθετήσει κανόνες πειθαρχίας για να εδραιώσει την εξουσία στην λήψη των αποφάσεων. Σύμφωνα με αυτή την άποψη είναι αδύνατο να αμφισβητηθούν οι αποφάσεις του περί εξωτερικής πολιτικής (Joseph Torigian). Από την άλλη υπάρχει η άποψη ότι ο Σι αντιμετωπίζει κινδύνους από την διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά την οικονομική πολιτική της χώρας αλλά και όσον αφορά τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Για αυτό σίγουρα με αυτή την άποψη μια πιο επιθετική πολιτική από την πλευρά της Κίνας ενέχει τον κίνδυνο συγκρότησης ισχυρού αντιπολιτευτικού μετώπου στην ηγεσία του Σί (Georgin Yin). (Chhabra & Hass, 2019)

2.3.2 Πρωτοβουλία Ζώνη και Δρόμος ή Belt and Road Initiative

Η Πρωτοβουλία Ζώνη και Δρόμος ή Belt and Road Initiative η οποία είναι αλλιώς και γνωστή ως Νέος Δρόμος του Μεταξιού εξαγγέλθηκε το 2013 από τον πρόεδρο Σι Τζιπίνγκ, ως ένα σύνολο σχεδίων και επενδύσεων που αρχικά είχαν σκοπό να ενώσουν την Ασία με την Ευρώπη. Στην συνέχεια το σχέδιο επεκτάθηκε στην Αφρική, στην Ωκεανία και την Λατινική Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα, ο Σι ανακοίνωσε το εν λόγω μακρόπνοο σχέδιο σε ταξίδι του στο Καζακστάν και την Ινδονησία. Το σχέδιο περιλάμβανε την οικοδόμηση σιδηροδρομικών γραμμών, ενεργειακών αγωγών, δρόμων που θα διέρχονταν από το Πακιστάν, την Ινδία και σε άλλες χώρες στην Ασία. Συμπληρωματικά με την δημιουργία υποδομών, υπήρχε πρόνοια για την δημιουργία οικονομικών ζωνών ή βιομηχανικών ζωνών. Τα επόμενα χρόνια η Κίνα πρόσθεσε και τις επενδύσεις σε λιμάνια στον Ινδικό Ωκεανό, στην Αφρική και στην Ευρώπη. Εν τέλει, μέχρι σήμερα 147 χώρες παγκοσμίως λαμβάνουν με κάποιο τρόπο μέρος στην Πρωτοβουλία αυτή της Κίνας. Έχει δε υπολογιστεί ότι η Κίνα έχει διαθέσει για το σχέδιο αυτό μέχρι σήμερα περίπου 1 τρις δολάρια ενώ υπολογίζεται ότι συνολικά μπορεί να φτάσει στα 8 τρις δολάρια. (McBride & Berman & Chatzky ., 2023)

Ο βασικός πυρήνας γύρω από τον οποίο αρθρώνεται αυτή η πρωτοβουλία έχει τεθεί ως εξής από τον κινέζο πρόεδρο Σι το 2017: “ Η Πρωτοβουλία Ζώνη και Δρόμος ανάγεται στον αρχαίο δρόμο του Μεταξιού. Εστιάζει στην Ασία, στην Ευρώπη και στην Αφρική, αλλά είναι ωστόσο ανοιχτό σε όλες τις χώρες”. Η εν λόγω δήλωση πατάει πάνω στο έδαφος της γενικότερης κινέζικης κρατικής αντίληψης που αποτελεί τον πυρήνα του κινέζικου αφηγήματος για την παγκόσμια τάξη που την έχει εκφέρει το 2015 επίσης ο Σι ως εξής: “Έχουμε μόνο ένα πλανήτη, και οι χώρες μοιράζονται ένα κόσμο. Για να ευημερήσουν, η Ασία και ο κόσμος δεν μπορούν να κάνουν ο ένας χωρίς τον άλλο. Αντιμετωπίζοντας τον γρήγορα μεταβαλλόμενο διεθνή και περιφερειακά δεδομένα, πρέπει να δούμε την μεγάλη εικόνα, να ακολουθήσουμε την τάση της εποχής μας και να χτίσουμε από κοινού μια ευνοϊκή περιφερειακή τάξη για την Κίνα και τον κόσμο. Πρέπει, μέσα από προσπάθειες, για μια τέτοια κοινότητα στην Ασία, να προωθήσουμε μια κοινότητα αμοιβαίου ενδιαφέροντος για όλη την ανθρωπότητα. (Mendes, 2019)

Θεωρείται ότι η Πρωτοβουλία χρησιμοποιείται από το κινέζικο κράτος ως μια απάντηση στην εδώ και χρόνια αμερικάνικη πολιτική της “στροφής στην Κίνα”, αλλά επίσης σκοπεύει να δημιουργήσει νέους διόδους μεταφοράς και διακρατικής δικτύωσης, να εισέλθει σε νέες αγορές, να μεγιστοποιήσει τα κινέζικα έσοδα και να αυξήσει το πλήθος των κινέζικων εξαγωγών. Παράλληλα, επιθυμεί να εξασφαλίσει μια στέρεα σχέση και ενεργειακή διασύνδεση με τις χώρες της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Επίσης, θεωρείται ότι μέσω της Πρωτοβουλίας η Κίνα μπορεί να δημιουργήσει και να διατηρήσει γεωπολιτικές διασυνδέσεις με τις χώρες που συμμετέχουν. Πολλοί δυτικοί αναλυτές θεωρούν ότι αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τις δανειακές συμβάσεις των χωρών αυτών με την Κίνα και τους όρους που αυτές περιλαμβάνουν. (McBride & Berman & Chatzky , 2023)

Η Κίνα δίνει μεγάλη σημασία στην συνδεσιμότητα που το εν λόγω σχέδιο θα προωθήσει, καθώς και στην δημιουργία οικονομικών διαδρόμων οι οποίοι θα διασχίζουν πολλαπλά κρατικά σύνορα. Επιπροσθέτως το BRI είναι ένα σχέδιο το οποίο υπερβαίνει κατά πολύ τις απλές επενδύσεις σε υποδομές και στοχεύει στην επέκταση σε μια σειρά τομής της πολιτικής. Μάλιστα από την πλευρά της υποστηρίζει ότι το εν λόγω σχέδιο έχει σκοπό να καταστεί μια καθολικά επωφελής πρωτοβουλία και όχι να αποτελέσει μια διεργασία με σκοπό την οικονομική κυριαρχία της και την δημιουργία μιας σινοκεντρικής ευρασιατικής τάξης πραγμάτων όπως της αποδίδεται ως κατηγορία. (Pieper, 2022)

Μια σημαντική πλευρά αυτής της πρωτοβουλίας είναι η θέληση της Κίνας μέσω αυτής να παράσχει μια εναλλακτική έναντι της Δύσεως και να προσφέρει λύσεις σε οικονομικό επίπεδο σε χώρες που επιζητούν την οικονομική ανάπτυξη. Μεταξύ άλλων σε αυτήν την προσπάθεια έχει κατηγορηθεί ότι χρησιμοποιεί και τα τρωτά σημεία των χωρών στις οποίες απευθύνεται στους κρατικούς ή άλλους θεσμούς ώστε να ασκήσει την δική της οικονομική πολιτική. Μια πρακτικά άλλωστε που έχει χρησιμοποιηθεί και από άλλες χώρες στο παρελθόν (βλέπε ΗΠΑ κλπ.). Επίσης η Κίνα προσπαθεί μέσα από την πρωτοβουλία της να παράσχει ανταγωνιστικές συμφωνίες σε διάφορες χώρες (λόγου χάρη στην Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη) με σκοπό να αποκομίσει όσο το δυνατόν περισσότερα γεωπολιτικά κέρδη και προσβάσεις. (Brattberg & Le Corre & Stronski & de Waal, 2021)

Από την άλλη μεριά η Μόσχα έχει γίνει ένας από τους πιο ενθουσιώδης υποστηρικτές της κινέζικης πρωτοβουλίας. Αρχικά, η Ρωσία είδε την εξαγγελία της πρωτοβουλίας επιφυλακτικά διότι θεωρούσε ότι πιθανόν θα εξοβέλιζε το ρωσικό όραμα περί Ευρασιατικού οικονομικού χώρου. Όμως όσο οι σχέσεις της Ρωσίας με τις ΗΠΑ και την ΕΕ χειροτέρευαν τόσο η Μόσχα εν τέλει στράφηκε με συμμαχικό τρόπο και αγκάλιασε την πρωτοβουλία. Βέβαια ορισμένοι αναλυτές επισημαίνουν την σχετική οικονομική ασυμμετρία μεταξύ των δύο χωρών, με την Ρωσία να καταλαμβάνει οικονομικό χώρο όσο το ένα όγδοο της κινέζικης οικονομίας. Αυτό το στοιχείο δεδομένα παίζει ρόλο τόσο στις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και πιο συγκεκριμένα και στα πλαίσια του BRI, στο βαθμό που η Ρωσία θα βγει κερδισμένη από την λειτουργία της εν λόγω κινέζικης οικονομικής ροής. (McBride & Berman & Chatzky , 2023)

Η σύγκρουση της Ρωσίας με την Ουκρανία στο έδαφος της τελευταίας και οι συνεπακόλουθες κυρώσεις προς την Ρωσία από ΕΕ και ΗΠΑ έδωσαν την ευκαιρία στην Κίνα να παρέμβει σε αυτή ακόμη περισσότερο, να συσφίξουν εν τέλει και οι οικονομικές σχέσεις τους στα πλαίσια του BRI μετά το 2014. Η Gazprom και η China National Petroleum Corporation (CNPC) υπέγραψαν συμφωνία 400 δισεκατομμυρίων δολαρίων με διάρκεια τριάντα ετών το 2014, έτσι προχώρησε η κατασκευή ενός αγωγού μήκους 3.000 χιλιομέτρων, γνωστό ως «Sila Sibiri» (Δύναμη της Σιβηρίας) που εγκαινιάστηκε στις 3 Δεκεμβρίου 2019. Παράλληλα συζητήσεις ξεκίνησαν το 2017 για την κατασκευή και άλλου αγωγού, γνωστού ως Altai (ή Power of Siberia-2), ο οποίος θα εκτελούσε διαδρομή από τη Ρωσία στην Κίνα μέσω του στενών κοινών συνόρων μεταξύ Καζακστάν και Μογγολίας (και ο οποίος δεν έχει προχωρήσει μέχρι σήμερα). (Pieper, 2022)

Κεφάλαιο 3: Σχέσεις Κίνας- Ρωσίας

3.1 Διαμόρφωση των σχέσεων Ρωσίας και Κίνας

Μελετώντας την εξέλιξη των σχέσεων ανάμεσα σε Ρωσία και Κίνα μετά το 1991 μπορούμε να κατανοήσουμε ότι η προσέγγιση που επήλθε δεν ήταν μια τυχαία επιλογή και δεν προωθήθηκε απλώς από ορισμένους μεμονωμένους ηγέτες των εν λόγω χωρών αλλά αποτέλεσε στρατηγική επιλογή και των δύο χωρών. Η εν λόγω επιλογή ήταν συνέπεια υπολογισμών μετά από θεμελιώδεις αλλαγές που επήλθαν στο διεθνές σύστημα. Η ισχυροποίηση των Ηνωμένων Πολιτειών μετά το 1991 όταν έπαψε να υπάρχει και η ΕΣΣΔ και η παγίωση τους ως κυρίαρχο στον καθορισμό της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας τους προκάλεσε σοβαρή ανησυχία και τους εξώθησε στο να επιδιώξουν την μεταξύ τους συνεργασία που θα τους επέτρεπε την παρέμβαση από καλύτερες θέσεις στην διαμορφωμένη αυτή κατάσταση.

Οι σχέσεις μεταξύ Κίνας και Ρωσίας πέρασαν διάφορα σκαμπανεβάσματα στον 20^ο αιώνα, και σε μερικές φάσεις μάλιστα θα μπορούσαν σίγουρα να χαρακτηριστούν μη φιλικές. Πριν το 1991 σε αυτές καθοριστικά στοιχεία η έλλειψη κατανόησης και η αμοιβαία δυσπιστία που προέκυψαν από σχετικές μικρότερες η μεγαλύτερες συγκρούσεις. (Eder, 2014) Μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, οι δυο χώρες δειλά ξεκίνησαν να εντείνουν τους εμπορικούς, πολιτικούς, ιδεολογικούς και στρατιωτικούς δεσμούς τους. (Jochheim, 2023)

Μια σειρά από μελέτες έχουν καταπιαστεί με τις σινορωσικές σχέσεις. Σαν βασικό συμπέρασμα έχει υποστηριχθεί ότι στην εν λόγω σχέση τον σημαντικότερο ρόλο δεν τον παίζει η οικονομία αλλά η πολιτική και πιο συγκεκριμένα οι επίσημες κρατικές πολιτικές ασφαλείας. Ορισμένες μελέτες δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ίδια την φύση της στρατηγικής τους σημασίας και πως αυτή επηρεάζεται από την άνοδο της Κίνας αλλά και την πιθανότητα αυτή η συμμαχία να αποβεί μοιραία για τις δυτικές δυνάμεις (έρευνες που εντάσσονται στην ρεαλιστική σχολή σκέψης). Άλλες μελέτες δίνουν ιδιαίτερη σημασία στις αλλαγές που έχουν επέλθει στις πολιτικές και οικονομικές δομές των χωρών, οι οποίες έχουν τις έχουν οδηγήσει σε έναν ορισμένο βαθμό σύγκλισης (έρευνες που εντάσσονται στην κονστρουκτιβιστική

σχολή σκέψης). Τέλος υπάρχουν και μελέτες που αναλύουν τις σχέσεις με βάση τις οικονομικές τους δυναμικές. (Eder, 2014)

Η πρώτη επίσκεψη του νέου τότε προέδρου της Ρωσίας στο Πεκίνο τον Ιούλιο του 2000 ήταν καθότι επισημοποίησε την στενότερη συνεργασία ανάμεσα σε Ρωσία και Κίνα σε μία σειρά από τομείς με αντίστοιχες διακηρύξεις που υπεγράφησαν (αντιπυραυλική άμυνα, εκπαίδευση, πολιτισμός, υγεία κλπ). Παρόμοιες διεργασίες πραγματοποιήθηκαν και το επόμενο έτος με την υπογραφή Συμφώνου Καλής Γειτονίας και Συνεργασίας. Με αυτές τις συμφωνίες εγκαινιάστηκε μια σχέση που είχε σκοπό την βαθιά πολιτική και οικονομική συνεργασία. Ενδιαφέρον είναι επίσης το γεγονός ότι οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου οδήγησαν τις χώρες να διασαφηνίσουν με απτό τρόπο την συνεργασία τους σε επίπεδο ασφαλείας η οποία και σαφώς έκτοτε ενισχύθηκε. (Lukin, 2018)

Η δε πραγματικότητα της δημιουργίας ενός περιφερειακού οργανισμού που θα συμπεριλάμβανε και τις δύο χώρες αποδείκνυε ότι οι σχέσεις τους όλο και βελτιώνονταν. Πιο συγκεκριμένα το 2001 θεσμοθετήθηκε πλήρως ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης (SCO) και υπογράφηκε και σημαντική συνθήκη συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Αρχικά ο οργανισμός αφορούσε περισσότερο θέματα ασφαλείας, οικονομική, πολιτιστική και ανθρωπιστική συνεργασία. Στην συνέχεια όμως ασχολήθηκε με ζητήματα που οι δύο ηγεσίες θεώρησαν εξόχως σημαντικά: την λεγόμενη τρομοκρατία, τον εξτρεμισμό και τα αυτονομιστικά κινήματα. Παράλληλα, αποφασίστηκε οι οικονομικές συνεισφορές των χωρών που θα συμμετάσχουν στον οργανισμό να είναι ανάλογες της ισχύος κάθε κράτους, αντίστοιχα οι θέσεις στην γραμματεία του θα κατανέμονται με αυτό το κριτήριο. (Al- Qahtani ,2006)

Η αμερικάνικη εισβολή αλλά και ο γενικότερος χειρισμός των ΗΠΑ στο Ιράκ αλλά και εντάσεις που εκδηλώθηκαν στην Κορεάτικη χερσόνησο το 2002- 2003 ήταν σημεία στα οποία αν οι απόψεις της Ρωσίας και της Κίνας δεν ταυτιζόταν σίγουρα σύγκλιναν στην έντονη διαφωνία τους στις αμερικάνικες κινήσεις. Αυτές οι συγκυρίες ενίσχυσαν τις σχέσεις τους. Το έτος 2004 ανακηρύχθηκε έτος Φιλίας μεταξύ της Ρωσίας και της Κίνας. Το κύριο γεγονός της όμως ήταν αναμφίβολα η

Τρίτη επίσκεψη του Ρώσου Προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν στην Κίνα στις 14–16 Οκτωβρίου, κατά την οποία οι δύο χώρες υπέγραψαν κοινή δήλωση και πολλά άλλα έγγραφα. Η διακήρυξη όρισε το 2006 ως έτος της Ρωσίας στην Κίνα και το 2007 ως έτος της Κίνας στη Ρωσία. Οι δύο πλευρές ενέκριναν ένα σχέδιο για την εφαρμογή της Συνθήκης Καλής Γειτονίας και Φιλίας μεταξύ Κίνας και Ρωσίας τα έτη 2005–2008. Μάλιστα η συμφωνία προνοούσε και για διαφιλονικούμενες περιοχές ανάμεσα στα δύο κράτη: περιοχή κοντά στο νησί Μπολσόι στον ποταμό Αργκούν και στα νησιά Οουσούρτσκι. Η συμφωνία ήταν συμβιβαστική και για τις δύο χώρες οι οποίες και μοιράστηκαν τις περιοχές. (Lukin, 2018)

Οι εορτασμοί τα έτη 2006 και 2007 είχαν θετικό αντίκτυπο στην ενίσχυση των σχέσεων των δύο χωρών. Η δε εκλογή του Ντμίτρι Μεντβέντεφ στη θέση του Ρώσου προέδρου τον Μάρτιο του 2008 δεν οδήγησε σε αλλαγές στην πολιτική της Ρωσίας έναντι της Κίνας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι τον ίδιο μήνα, το ρωσικό Υπουργείο Εξωτερικών εξέδωσε ειδικό σχόλιο για την αναταραχή στο Θιβέτ όπου και επανέλαβε ότι η Ρωσία «θεωρεί το Θιβέτ ως αναπόσπαστο μέρος του Κίνας και τα σχετικά ζητήματα είναι εσωτερικό θέμα της Κίνας». Το 2008, ο νέος Ρώσος πρόεδρος και ο Κινέζος ομόλογός του, Χού Ζιντάο, πραγματοποίησαν πέντε συναντήσεις. Το επόμενο έτος και πάλι το ρωσικό ΥΠΕΞ υποστήριξε την κινέζικη πλευρά στις αναταραχές στην περιοχή των Ουιγούρων. Το ίδιο δε έτος η στρατιωτική σύγκρουση Ρωσίας-Γεωργίας στη Νότια Οσετία και ιδιαίτερα η μετέπειτα ρωσική αναγνώριση της ανεξαρτησία της Νότιας Οσετίας και της Αμπχαζίας, έβαλε το Πεκίνο σε δύσκολη θέση. Από τη μια πλευρά, η Κίνα δεν μπορούσε παρά να συμπλεύσει με το να χαλάσουν τα σχέδια επέκτασης του NATO προς τα ανατολικά, από την άλλη το Πεκίνο δεν μπορούσε παρά να υποστηρίξει την αρχή της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών μελών του ΟΗΕ, επειδή η ίδια η Κίνα αντιμετώπιζε το πρόβλημα του αυτονομισμού. Ως αποτέλεσμα, η Κίνα δεν προχώρησε στην αναγνώριση των εν λόγω οντοτήτων. (Lukin, 2018)

Το ξέσπασμα των γεγονότων που ονομάστηκαν με τον όρο Αραβική Άνοιξη στην Βόρεια Αφρική και στην Μέση Ανατολή το 2011 και οι δύο χώρες είχαν παρόμοιες αντιδράσεις. Ανησυχούσαν και πιο συγκεκριμένα η Ρωσία ανησυχούσε κυρίως για τις διεθνείς συνέπειες αυτών των κρίσεων και την πιθανή απώλεια των θέσεων της

στην περιοχή, ενώ η Κίνα φοβόταν επίσης ότι αυτή η παλίρροια θα μπορούσε να φτάσει στο Σινσιάνγκ και σε άλλες περιοχές της. Μάλιστα συντόνισαν τις δράσεις τους με ενέργειες και ψηφίσματα στα πλαίσια του NATO. (Lukin, 2018)

Ιδίως μετά την ανάληψη της κινέζικης ηγεσίας από τον Σι Τζιπίνγκ το 2012, η Κίνα και Ρωσία απέκτησαν μια καλύτερη σχέση από το παρελθόν και έγιναν βασικοί εταίροι. Άλλωστε η εν λόγω χρονική περίοδος συνέπεσε με την έκφραση ανησυχιών από τις δυο πλευρές, την μεν Ρωσία να κατηγορεί το NATO για περικύκλωση της την δε Κίνα να κατηγορεί τις ΗΠΑ για συμμαχίες με γειτονικές σε αυτή χώρες που την πιέζουν. Και οι δύο χώρες καταδικάζουν τις λεγόμενες έγχρωμες η πορτοκαλί εξεγέρσεις που θεωρούν ότι ενισχύονται από δυτικές δυνάμεις με σκοπό την ανατροπή καθεστώτων μη φιλικών σε αυτές. Έτσι από το 2012 οι δύο δυνάμεις έχουν εμπλακεί σε στρατιωτικές συνεκπαιδεύσεις στον Δυτικό Ειρηνικό, γύρω από την Ιαπωνία, στην Θάλασσα της Ανατολικής και Νότιας Κίνας, αλλά και στο Ιράν και την Νότια Αφρική. Και οι δύο χώρες δε είναι μέλη του Οργανισμού της Σαγκάης. (Kim, 2023)

Η προσάρτηση της Κριμαίας από την Ρωσία θεωρείται ότι αποτέλεσε ένα σημείο που οι σινορωσικές σχέσεις ενισχύθηκαν μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, παρότι το Πεκίνο δεν αναγνώρισε την προσάρτηση. Μετά από τις κυρώσεις που δέχθηκε η Ρωσία αποφάσισε να στραφεί στην Κίνα. Και αυτό επισημοποιήθηκε με τις συναντήσεις του Πούτιν με τον Σι το 2015 στην Μόσχα και τις διακρατικές συμφωνίες που υπεγράφησαν. (Maizland, 2022) Εκείνη την χρονιά θεωρείται ότι ξεπεράστηκαν και μια σειρά φόβοι που είχε η ρωσική ελίτ για την Κίνα λόγω χάρη να πουλήσει στρατιωτικό υλικό στην Κίνα αλλά και να συνειδητοποιήσει ότι μάλλον είναι μη ρεαλιστικό ότι η Κίνα θα εισβάλει στην ρωσική Άπω Ανατολή. (Liik, 2021)

Σε οικονομικό επίπεδο οι δύο χώρες συνεργάζονται σε θέματα ενέργειας, υποδομών, γεωργίας, χρηματοδότησης και τεχνολογίας. Το διμερές εμπόριο έχει αυξηθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Οι κορυφαίες εξαγωγές δε της Ρωσίας στην Κίνα αφορούν φυσικούς πόρους, φυσικό αέριο, πετρέλαιο και άνθρακα, ενώ οι κορυφαίες εξαγωγές της Κίνας στην Ρωσία είναι σε μεγάλο βαθμό βιομηχανικά προϊόντα, όπως μηχανήματα και ηλεκτρικά είδη. Η Ρωσία εξαρτάται από την

κινέζικη αγορά σε είδη τεχνολογίας, ημιαγωγούς, εξοπλισμό τηλεπικοινωνιών κλπ. Μετά δε το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία οι δύο χώρες υπέγραψαν συμφωνίες για πετρέλαιο και φυσικό αέριο αξίας 120 δις δολαρίων. (Kim, 2023)

Στις 4 Φεβρουαρίου 2022 μετά από συνάντηση Σι και Πούτιν στα εγκαίνια των Ολυμπιακών Αγώνων του Πεκίνο, εκδόθηκε κοινή ανακοίνωση που αναφερόταν στο ότι η διμερής εταιρική σχέση ανάμεσα σε Κίνα και Ρωσία θα είναι σπουδαιότερη από μια απλή παραδοσιακή συμμαχία και η φιλία τους δεν θα γνώριζε όρια. Μετά και την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το ίδιο έτος, η Κίνα απέφυγε να αποστασιοποιηθεί από την Μόσχα, ενώ δεν σταμάτησε επίσης τις διμερείς ανταλλαγές και κοινές στρατιωτικές ασκήσεις. Αυτό προδίδει την προθυμία να διατηρηθεί αυτή η συμμαχία, από την πλευρά της Κίνας, που επιθυμεί την συνεργασία με μια μεγάλη πυρηνική δύναμη στον ανταγωνισμό της με τις ΗΠΑ αλλά και γενικότερα σε μια κατεύθυνση ανακατανομής της παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος. (Kim, 2023)

Σε επίπεδο αφηγήματος οι δύο χώρες συγκλίνουν στο ότι η σημερινή παγκόσμια τάξη πραγμάτων ευνοεί τις δυτικές χώρες, τις ΗΠΑ και τους συμμάχους που επιβάλλουν τα συμφέροντά τους και στις υπόλοιπες. Ψέγουν την προβολή των λεγόμενων δυτικών αξιών και έχουν προτείνει η έννοια ανθρώπινα δικαιώματα και η έννοια δημοκρατία να κατανοείται με βάση την ιδιαίτερη κατάσταση σε κάθε χώρα, καθότι όπως υποστηρίζουν οι δυο εν λόγω έννοιες έχουν χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα ώστε να υπάρξει παρέμβαση στα εσωτερικά ζητήματα τρίτων χωρών. Σε διεθνές οικονομικό επίπεδο υποστηρίζουν ότι οι ΗΠΑ λόγω της προνομιακής θέσης του δολαρίου ηγεμονεύει το διεθνές σύστημα και επιβάλλει τιμωρητικές κυρώσεις έναντι των αντιπάλων της. Παράλληλα, και οι δύο χώρες υποστήριξαν τις αρετές του κινέζικου σχεδίου Belt and Road Initiative και το επίσης κινέζικο σχέδιο Global Development Initiative, καθότι υποστηρίζει την ανάπτυξη στις χώρες του λεγόμενου παγκόσμιου Νότου. (Kim, 2023)

Για αυτό και οι δυο χώρες έχουν υιοθετήσει μέτρα με σκοπό την αποδυνάμωση του ελέγχου της παγκόσμιας οικονομίας από τις ΗΠΑ, όπως η δημιουργία εναλλακτικών χρηματοπιστωτικών θεσμών και μηχανισμών στον απόηχο και της αποκοπής της

Ρωσίας από το παγκόσμιο σύστημα πληρωμών SWIFT. Ενδεικτικά από το 2019 η ρωσική κεντρική τράπεζα μείωσε τα αποθέματά της σε δολάρια και αύξησε τις επενδύσεις σε κινέζικα γουάν. Στις εν λόγω πρωτοβουλίες προσπαθούν να εντάξουν και τις χώρες των BRICS Βραζιλία, Ινδία, Νότια Αφρική αλλά και άλλες. Παράλληλα υποστηρίζουν ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας αλλά και ο ΟΗΕ πρέπει να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια πολιτική. (Kim, 2023)

Σε απόλυτα μεγέθη κατανοούμε ότι ο πληθυσμός της Κίνας (1,4 δις) είναι 10 φορές μεγαλύτερος αυτού της Ρωσίας (144 εκατ.), το κινέζικο ΑΕΠ είναι επίσης 10 φορές μεγαλύτερο από το ρωσικό. Το 2022 οι ρωσικές εξαγωγές στη Κίνα προσέγγισαν τα 114 δις δολάρια, το ίδιο έτος οι κινέζικες εξαγωγές προς την Ρωσία προσέγγισαν τα 76 δις δολάρια. Το δε Φεβρουάριο του 2022 οι δύο χώρες υπέγραψαν ένα συμβόλαιο για την προμήθεια από την Ρωσία 10 δις κυβικών μέτρων φυσικού αερίου για τα επόμενα τουλάχιστον 25 χρόνια. Αυτή η συμφωνία προστέθηκε σε ήδη αντίστοιχες προυπάρχουσες. Τον ίδιο μήνα η ρωσική Gazprom ανακοίνωσε την επέκταση του αγωγού Power of Siberia 2, ο οποίος μέσω Μογγολίας υπολογίζεται να μεταφέρει στην Κίνα 50 δις κυβικά μέτρα αερίου ανά έτος. Τον ίδιο επίσης μήνα, η επίσης ρωσική Rosneft υπέγραψε για τη προμήθεια 100 εκατομμυρίων πετρελαίου το έτος στην Κίνα μέσω Καζακστάν για τα επόμενα 10 έτη. Σε στρατηγικούς όρους οι εν λόγω συμφωνίες οδηγούν στην απεξάρτηση της Κίνας σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο από την Μέση Ανατολή. (Jochheim, 2023)

Παράλληλα, από το 2018 έως το 2022 η Ρωσία ήταν με διαφορά η σημαντικότερη πηγή αμυντικού εξοπλισμού για την Κίνα (83% των συνολικών της εξοπλιστικών εισαγωγών). Αυτή η τάση εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί διότι υπάρχει και η κατεύθυνση που έχει δοθεί στο 20^ο συνέδριο του ΚΚΚ από τον Σι για την αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού του κινέζικου στρατού. Αντίστοιχα, κατά την επίσκεψη του Σι στον Μόσχα τον Μάρτιο του 2023 μια σειρά από συμφωνίες κοινού ενδιαφέροντος (στο διμερές εμπόριο, στην προμήθεια και ασφάλεια τροφίμων, στο σιδηρόδρομο και τις διασυνοριακές μεταφορές). (Jochheim, 2023)

Θα πρέπει δε να αναφέρουμε ότι, οι δυο χώρες καταδίκασαν το 2022 την δημιουργία της συμμαχίας AUKUS (Αυστραλία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο) διότι

δημιουργεί ζητήματα διεθνούς ασφαλείας. Η Ρωσία δήλωσε την προσήλωση της στην Αρχή της Μιας Κίνας, διευκρινίζοντας ότι η νήσος Ταιβάν είναι αναπόσπαστο κομμάτι της επικράτειας της Κίνας. Τα δύο κράτη δήλωσαν την αντίθεση τους στην επέκταση του NATO, και η Κίνα δήλωσε την υποστήριξή της στις ρωσικές προτάσεις για την δημιουργία ενός σταθερού κλίματος ασφαλείας στην Ευρώπη. Βέβαια απέφυγε να αναφερθεί στην Ουκρανία. Στην κοινή δήλωση που τα δύο κράτη εξέδωσαν το ίδιο έτος συμφωνούν ότι θα εργαστούν για την δημιουργία μιας Ευρύτερης Ευρωασιατικής Συνεργασίας παράλληλα με την κινέζικη πρωτοβουλία BRI. Τα πρώην σοβιετικά κράτη του Καζακστάν, του Κιργιστάν, του Τατζικιστάν του Τουρκμενιστάν και του Ουζμπεκιστάν θα παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στις εν λόγω διεργασίες. (Jochheim, 2023)

Τον Οκτώβριο του 2023 οι Πρόεδροι Πούτιν και Σι θα συναντηθούν στο Πεκίνο στον εορτασμό του κινέζικου σχεδίου BRI. Ο πόλεμος του Ισραήλ εναντίον της Παλαιστίνης θα οδηγήσει στον περιορισμό των διαθέσιμων ενεργειακών πηγών για τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Στον εν λόγω εορτασμό ο κινέζος πρόεδρος θα δηλώσει ότι οι κινήσεις της χώρας του οδηγούν σε μια πιο συμπεριληπτική παγκόσμια τάξη, και όποια χώρα συμμετάσχει σε αυτήν θα ευνοηθεί. Στο ίδιο μήκος κύματος ο πρόεδρος Πούτιν θα αναφέρει ότι το κινέζικο σχέδιο στοχεύει να χτίσει ένα πιο δίκαιο πολυπολικό κόσμο. Κάλεσε επίσης κάλεσε άλλες χώρες, και την Κίνα, να λάβουν μέρος στην ανάπτυξη του Διαδρόμου της Βόρειας Θάλασσας ο οποίος θα διέρχεται από τον Αρκτικό ως ένα εναλλακτικό ενεργειακό διάδρομο. (Spengeler & Fan, 2023)

Η δε συμμετοχή και ομιλία του Ρώσου προέδρου δείχνει την κινέζικη συμμαχία και υποστήριξη των ρωσο-κινέζικων σχέσεων. Η δε διαμορφούμενη κατάσταση μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις επακόλουθες κυρώσεις προς την Ρωσία από την ΕΕ και τις ΗΠΑ τις ώθησε στο να προμηθεύονται τεχνολογικά και βιομηχανικά είδη από την Κίνα. Παράλληλα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι σύμφωνα με την επίσημη κινέζικη θέση για τον πόλεμο στην Ουκρανία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες ασφαλείας όλων των εμπλεκόμενων μερών. Η εν λόγω τοποθέτηση ερμηνεύεται από πολλούς αναλυτές ως μια παραδοχή ότι η Ρωσία δεν είχε άλλη επιλογή παρά να προχωρήσει στην εισβολή. (Spengeler & Fan, 2023)

Η διαμορφούμενη κατάσταση από τις κυρώσεις έχει αναγκάσει την Ρωσία να στραφεί στην Κίνα. Αυτή η κατάσταση δίνει στην Κίνα μια αυξανόμενη μόχλευση επί της Ρωσίας. Έτσι η σχέση Κίνας- Ρωσίας έχει καταστεί περίπλοκη αλλά όχι μονόπλευρη. Η Κίνα εξακολουθεί να χρειάζεται την Ρωσία, διότι η Μόσχα προσφέρει ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα στην μεγάλη αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ: προηγμένα ρωσικά όπλα, το ρωσικό επιστημονικό δυναμικό αλλά και οι φυσικοί πόροι της απέραντης γεωγραφικά Ρωσίας. Έτσι οι δεσμοί της Κίνας με την Ρωσία είναι εμφανώς συναλλαγματικοί. Έτσι η Κίνα όντως ασκεί επιρροή στην Κίνα αλλά δεν την ελέγχει. (Gabuen, 2023)

Από την άλλη μεριά, οι δύο χώρες δεν συμφωνούν πάντα στον τρόπο επίτευξης των στόχων που έχουν θέσει. Η Κίνα είναι η δεύτερη οικονομία στο κόσμο και έχει να χάσει πολλά περισσότερα από την Ρωσία σε μια περίπτωση παγκόσμιας αστάθειας και οικονομικής επιβράδυνσης. Η Κίνα εξακολουθεί να μπορεί να διαθέτει δάνεια, να επενδύει και έτσι να επηρεάζει άλλες χώρες, ενώ η Ρωσία στηρίζεται περισσότερο στην στρατιωτική της ισχύ και διαθέτει λιγότερα εργαλεία επιρροής με άλλα μέσα. (Kim, 2023)

Πολλοί αναλυτές έχουν υποστηρίξει την άποψη ότι η σύγκλιση ή η συμμαχία Κίνας και Ρωσίας έχει τα όρια της. Και αυτό διότι, η Κίνα, η οποία τα προηγούμενα χρόνια πριν την πολεμική τροπή του Ουκρανικού δεν επιθυμούσε να διασαλέψει τις εμπορικές της σχέσεις με τις ΗΠΑ, σίγουρα κάνοντας αποτίμηση κινδύνου για την εμπορική της και όχι δραστηριότητα θα διαμορφώνει σχέσεις με την Ρωσία μέχρι το σημείο που ακριβώς θα της επιτρέπεται να συνεχίζει αυτή την δραστηριότητα. Από την άλλη μεριά η Ρωσία δεν επιθυμεί να αποτελεί μέρος μιας ανισοβαρούς συμμαχίας με την Κίνα. Άλλωστε όπως αναφέραμε και παραπάνω οι στρατηγικές τους δεν συγκλίνουν πάντα. (Trenin, 2016)

Υπάρχει η άποψη ότι η σχέση των δύο χωρών καθορίζεται από την κοινή τους θέληση να αντιμετωπίσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες και να αντιμετωπίσουν την πρωτοκαθεδρία τους, Αυτό διαπιστώνεται από το γεγονός ότι οι δύο χώρες δεν είναι διατεθειμένες να υπερασπιστούν η μια την άλλη στο πεδίο της μάχης πχ στην

Ουκρανία ή Ταιβάν. Άρα η αντιπαράθεση τους με τις ΗΠΑ είναι που τις σπρώχνει στην συνεργασία σε πολλά επίπεδα. (Maizland, 2022)

Επίσης, για να κατανοήσουμε καλύτερα την πολύπλοκη και λεπτεπίλεπτη φύση των σχέσεων τους θα αναφερθούμε στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας. Εκεί η επιρροή της Κίνας αυξάνεται συνεχώς, με την εξαγωγή βασικών εμπορευμάτων της Κεντρικής Ασίας προς την Κίνα, αλλά η όποια αντιπαλότητα υπάρχει με την Ρωσία αντισταθμίζεται από τα κοινά συνολικά συμφέροντα των δύο χωρών. Έτσι η Ρωσία εξακολουθεί να είναι η κυρίαρχη δύναμη στην περιοχή και γίνεται περισσότερη πρόθυμη να συνεργαστεί με την Κίνα. Η ύψιστη προτεραιότητα της Μόσχας του Πεκίνου είναι τα διατηρήσουν τα εκεί καθεστώτα (Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν και Κιργιστάν) σταθερά αλλά και τις ΗΠΑ εκτός. Έτσι η Κίνα αρκείται στην εμπορική παρουσία και στην διασφάλιση ότι οι εξελίξεις σε αυτή την περιοχή δεν θέσουν σε κίνδυνο την εσωτερική της κατάσταση και πιθανή αναζωπύρωση του αποσχιστικού κινήματος στην επαρχία Σιντζιάνγκ. Συμπερασματικά δε μπορούμε να κατανοήσουμε ότι στην εν λόγω περιοχή ο ρωσοκινέζικος άξονας ενισχύεται διότι οι δυνατότητες της συνεργασίας υπερτερούν της αναγκαιότητας για μια σύγκρουση. (Umarov & Gabuev, 2023)

3.2 Η συμμαχία των BRICS

Ένας πολύ σημαντικός διεθνής βραχίονας μέσα στον οποίο λειτουργούν τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία είναι ένας διακρατικός οργανισμός των BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa). Το 2009 στην πόλη Εκατερίνμπουργκ της Ρωσίας ο οργανισμός δημιουργήθηκε με τις πρώτες τέσσερις χώρες. Η ομάδα είχε στην προμετωπίδα της την ανάγκη να βελτιωθεί η οικονομική ευρωστία των χωρών αυτών αλλά και να ασκηθούν πιέσεις από τις χώρες αυτές ώστε να μεταρρυθμιστούν τα παγκόσμια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προς όφελος των χωρών αυτών. Τα κράτη συμφώνησαν στην ανάγκη δημιουργίας ενός παγκόσμιου αποθετικού νομίσματος διαφοροποιημένου, σταθερού και προβλέψιμου. Η Νότια Αφρική θα γίνει δεκτή τον Δεκέμβριο του 2010 στον οργανισμό. Στην συνέχεια, το 2011 θα δημιουργηθεί το Φόρουμ BRICS ως ένας διεθνής διακρατικός οργανισμός που σκοπό έχει την εμπορική, πολιτική και πολιτιστική συνεργασία των χωρών που συμμετέχουν. Στα τέλη Μαρτίου 2013, κατά τη διάρκεια της 5ης Συνόδου Κορυφής των BRICS στο Durban της Νότιας Αφρικής, οι χώρες μέλη συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, το οποίο σκόπευαν να ανταγωνιστεί το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα. (Xing, 2019)

Το όλο σκεπτικό του οργανισμού κινείται γύρω από την θέληση για την προώθηση των συμφερόντων των χωρών που λαμβάνουν μέρος απέναντι σε αυτά της ΕΕ και των ΗΠΑ. Το 2015 θα ιδρύσουν την Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα με αρχική δεξαμενή άνω των 100 δις δολαρίων. Η εν λόγω τράπεζα έχει σκοπό ίδρυσης και λειτουργίας της την χρηματοδότηση υποδομών, της βιώσιμης ανάπτυξης στις αναδυόμενες οικονομίες.

Συμπεράσματα

Μια κοινή απαρχή που καθορίζει τον χαρακτήρα και την πολιτική της Κίνας αλλά και της Ρωσίας είναι ότι και οι δυο πολιτικές ελίτ των δύο χωρών αμφισβητούν στην υπάρχουσα παγκόσμια τάξη πραγμάτων και ισορροπίας ισχύος. Με λίγα λόγια αμφισβητούν την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ, αμφισβητούν την ύπαρξη αλλά και ανάπτυξη του ΝΑΤΟ, αμφισβητούν την πρωτοκαθεδρία των αμερικάνικων επιχειρήσεων στο παγκόσμιο οικονομικό και τραπεζικό τομέα. Η εν λόγω διαπίστωση προκύπτει από την ρητορική τους αλλά και κυρίως από την πολιτική τους. Η περίπτωση του Ουκρανικού πολέμου είναι μια ένδειξη για αυτό παρότι δεν μιλάμε για ένα πόλεμο μεταξύ των ΗΠΑ και των δύο χωρών, αλλά για ένα πόλεμο μεταξύ Ουκρανίας με την μεγάλη στήριξη των ίδιων των ΗΠΑ και των υπόλοιπων χωρών του ΝΑΤΟ, και Ρωσίας, με την έμμεση στήριξη της Κίνας, οικονομικής συνέργειας και όχι άμεσης στρατιωτικής της συμβολής στις πολεμικές συγκρούσεις καθότι απεύχεται την επιβολή και σε αυτή οικονομικών κυρώσεων από τις δυτικές χώρες. Η Κίνα δείχνει ξεκάθαρα ότι επιθυμεί την ήττα της Δύσης στην εν λόγω αναμέτρηση.

Παράλληλα διαπιστώνουμε ότι και οι δύο χώρες στην παρούσα φάση διατυπώνουν μια σειρά από εδαφικές και μη βλέψεις που αφορούν γειτονικά εδάφη, με σκοπό να αποτελέσουν τον αδιαμφησβήτητο κυρίαρχο στην περιφέρειά τους: η Ρωσία με την πολιτική του Εγγύς Εξωτερικού στα κράτη που συναποτελούσαν την Σοβιετική Ένωση (βλέπε πολεμικές συγκρούσεις πχ σε Ουκρανία και Γεωργία) και η Κίνα στην Ταιβάν, στην θάλασσα της Νότιας Κίνας και στην θάλασσα της Ανατολικής Κίνας. Η Ρωσία έχει καταστήσει σαφές ότι η εν λόγω περιφέρεια είναι τόσο σημαντική για εκείνη ώστε να συμμετάσχει σε πολεμικές συγκρούσεις στις όποιες έχει συμμετάσχει όπως και προαναφέραμε ενώ και η Κίνα παρότι δεν έχει συμμετάσχει η προκαλέσει κάποια πολεμική σύγκρουση με γενικευμένο χαρακτήρα μετά την δημιουργία της Λαϊκής Δημοκρατία Κίνας το 1949 είναι διατεθειμένη να το πράξει σύμφωνα με τις διακηρύξεις της και την στρατιωτική της προπαρασκευή.

Και οι δύο χώρες είναι αποφασισμένες να πρωταγωνιστήσουν ή να δημιουργήσουν οικονομικούς, πολιτικούς ή αμυντικούς διακρατικούς θεσμούς όπως ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης, η συμμαχία των BRICS αλλά και άλλοι, με σκοπό την

δημιουργία ενός παγκόσμιας κλίμακας διακρατικού πόλου από αυτού των ΗΠΑ, NATO και της συνεργίας τους με την ΕΕ. Προς αυτή τη κατεύθυνση είναι και η δημιουργία της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας στα πλαίσια των BRICS η οποία και στοχεύει να δώσει χρηματοδότηση των χωρών μελών της ένωσης. Μάλιστα το 2023 στην σύνοδο των BRICS στην Νότια Αφρική τα μέλη δεσμεύτηκαν στο να μελετήσουν την δυνατότητα ακόμη και μιας νομισματικής ένωσης. Εννοείται ότι ακόμα και στα πλαίσια των BRICS τα οικονομικά μεγέθη των δύο χωρών που εξετάζουμε είναι διαφορετικά όπως αναλύσαμε και προηγουμένως με την Κίνα να έχει μεγαλύτερες οικονομικές δυνατότητες από την Ρωσία. Αυτό φαίνεται και στο γεγονός της διακήρυξης και δημιουργίας του κινέζικου οικονομικού σχεδίου Belt and Road Initiative το οποίο αφορά την χρηματοδότηση από την Κίνα μια σειράς έργων και δημιουργία εμπορικών διαδρόμων σε 154 χώρες μέχρι σήμερα. Στο εν λόγω σχέδιο ως αποδέκτης και όχι ως ισότιμος ιθύνον νους του.

Από την άλλη μεριά κατανοούμε από την μελέτη της πολιτικής πραγματικότητας αυτών των χωρών, αντίστοιχα και από τον τρόπο που διαμορφώνεται η εξωτερική τους πολιτική όπως είδαμε, ότι παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες και σαν πολιτικά συστήματα. Και στις δύο χώρες υπάρχει μια ισχυρή κρατική εξουσία (Κίνα: ΚΚΚ- μονοκομματισμός και Ρωσία: Ενωμένη Ρωσία- πολυκομματισμός) η οποία κυριαρχεί και στις δυο χώρες αδιαλείπτως για μεγάλο χρονικό διάστημα και αποδίδει τον παρόντα συσχετισμό δυνάμεων στο εσωτερικό των οικονομικών τους ελίτ. Επομένως δεν τηρούν τα κριτήρια αυτού που ονομάζουμε αστική φιλελεύθερη δημοκρατία.

Πέρα από ομοιότητες μπορούμε να εντοπίσουμε και διαφορές στην εξωτερική πολιτική των δύο χωρών. Καταρχάς, η καλύτερη οικονομική κατάσταση της Κίνας και η δυνατότητά της να αποτελεί ένα κράτος πιστωτής, μάλλον προς το παρόν την αποτρέπει από την περίπτωση να συμμετάσχει άμεσα σε κάποια πολεμική αναμέτρηση όπως λόγω χάρη συμβαίνει στην περίπτωση της Ρωσίας στην Ουκρανία. Και αυτό γιατί από την άλλη η Ρωσία διαθέτει μόνο την πολεμική και πυρηνική της ισχύ ως όπλο. Αυτή της η λογική φάνηκε λόγω χάρη και στην πολεμική της αποστολή στρατευμάτων και εμπλοκή σε πολεμικές συγκρούσεις στην Συρία, κάτι που η Κίνα δεν έχει κάνει σήμερα με τον ίδιο τρόπο. Φυσικά δεν

μπορούμε να είμαστε καθόλου σίγουροι ότι αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει μια μελλοντική επιλογή. Δεύτερον, η Κίνα απεύχεται την ύπαρξη και δράση αποσχιστικών κινήσεων και αυτό διότι αντιμετωπίζει τέτοια ζητήματα σε επαρχίες της (Θιβέτ, Ταιβάν κλπ.) ενώ από την άλλη μεριά η Ρωσία έχει ενισχύσει και προκρίνει την απόσχιση ρωσόφωνων επαρχιών ως επιλογή στην Ουκρανία αλλά και στην Μολδαβία και την Γεωργία.

Η Κίνα όπως κατανοούμε σε μεγάλο βαθμό έχει ευεργετηθεί από την σημερινή παγκόσμια τάξη και δεν επιθυμεί να την ανατρέψει αλλά να την μεταρρυθμίσει ώστε να ταιριάζει καλύτερα με τα δικά της κρατικά συμφέροντα. Όπως είδαμε η πολιτική της ειρηνικής ανόδου της Κίνας την χαρακτηρίζει, και την εξαναγκάζει να αποφύγει πάση θυσία κάποια πολεμική εμπλοκή με τις ΗΠΑ ή το NATO. Σε αυτή τη κατεύθυνση είναι και η εκπόνηση του σχεδίου της BRI που έχει σκοπό να οικοδομήσει οικονομικές σχέσεις και όχι μόνο με πάρα πολλές χώρες προβάλλοντας μια λογική αμοιβαίου κέρδους για τα κράτη. Από την άλλη μεριά η Ρωσία έχει επιλέξει δυναμικές μεθόδους όπως ο πόλεμος στην Ουκρανία αλλά και άλλες πρακτικές (κατηγορείται από τις ΗΠΑ για παρέμβαση στις εκλογές τους κλπ.). Έτσι η Ρωσία δρα με άμεσα επιθετικό τρόπο (πχ Ουκρανία, Γεωργία, Συρία) ενώ η Κίνα επιλέγει να οικοδομήσει μια μακροχρόνια στρατηγική που μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε σύγκλιση με τους εχθρούς της.

Ως προς την ευρύτερη περιφέρεια τους, την Ασία, μπορούμε να κατανοήσουμε ότι από την μία πλευρά η Ρωσία είναι στραμμένη στην εξασφάλιση της πρόσβασης της και της πολιτικής σταθερότητας των πρώην χωρών της Σοβιετικής Ένωσης ενώ από την άλλη μεριά η Κίνα αποσκοπεί στην οικονομική συνεργασία και συνέργεια με τα κράτη. Φυσικά δεν έχει μέχρι σήμερα προκύψει κάποια αντιπαράθεση με εντονότερο τρόπο για τις δύο χώρες που συνεργάζονται και στα πλαίσια του Οργανισμού Συνεργασίας της Σανγκάης. Μπορεί η Κίνα να αυξάνει την παρουσία της στο λεγόμενο μαλακό υπογάστριο της Ρωσίας: την Κεντρική Ασία, αλλά προς το παρόν η εν λόγω σχέση είναι συμβιωτική και όχι αντιπαραθετική.

Παράλληλα μπορούμε να διαπιστώσουμε την Kaczmarek διευρυμένη μόχλευση της Κίνας επί της Ρωσίας. Και αυτό διότι είναι αναγκασμένη να διατηρήσει αυτή τη

συμμαχία στο πλαίσιο της αντιπαράθεσής της με τις ΗΠΑ. Η Ρωσία αποφάσισε να εντείνει την συνεργασία της με την Κίνα σε τομείς που ενισχύουν τις δυνατότητες της Κίνας πχ εμπόριο κλπ. και εντείνουν την ασυμμετρία μεταξύ τους. Η Μόσχα δείχνει να προσάρμοσε την πολιτική της σε αυτή την πραγματικότητα και σίγουρα είναι αυτή που θα χάσει περισσότερο αν διακοπή αυτή η σχέση. Ειδικά δε μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία η Μόσχα εξαρτάται σε πολλά ζητήματα σε ορισμένο βαθμό από την Κίνα, την οποία έχει ανάγκη και ως πελάτη για τους φυσικούς πόρους μεταξύ άλλων. Η εν λόγω πραγματικότητα φαίνεται και στην καθιέρωση της Κίνας ως σημαντικού παίκτη και στην Κεντρική Ασία, ενώ από την άλλη η Ρωσία δεν έχει την ίδια παρουσία στην Ανατολική Ασία. Φυσικά δεν μιλάμε για μια σχέση εξάρτησης της Ρωσίας από την Κίνα αλλά σίγουρα το Πεκίνο μπορεί να επηρεάσει την Ρωσία η οποία παρόλα αυτά ασκεί την δίκη της πολιτική. Οι δεσμοί Κίνας και Ρωσίας είναι συναλλακτικοί.

Συνολικά θεωρούμε ότι αυτή η σχέση θα συνεχιστεί το επόμενο διάστημα διότι θεωρείται αναγκαία και από τις δύο πλευρές ώστε να επιτύχουν τους στόχους τους οι οποίοι συγκλίνουν ως προς την ανατροπή του υπάρχοντος παγκοσμίου status quo. Τα όρια αυτής της σχέσης θα τεθούν από τις ίδιες τις χώρες και θα εξαρτηθούν από το πόσο θεωρούν ότι η εν λόγω σχέση εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους. Όπως είδαμε προς το παρόν δίνεται βάρος στα στοιχεία που υπάρχουν συγκλήσεις. Οι εξελίξεις θα καθορίσουν και το αν αυτή η συμμαχία μπορεί να πάρει και άλλα χαρακτηριστικά (πχ η τροπή του πολέμου στην Ουκρανία) αλλά και αν μπορεί να διαρραγεί. Όπως και να έχει το δεύτερο σενάριο με βάση όλα τα παραπάνω θεωρείται καταφανώς λιγότερο πιθανό.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Brattberg E., Le Corre P., Stronski P., de Waal T., (2021, Οκτώβριος), Η κινεζική επιρροή στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη: Ευαλωτότητα και ανθεκτικότητα, *Carnegie: Endowment for International Peace*, https://carnegieendowment.org/files/Brattberg_et_al_EuropeChina_Greek.pdf

Bull H. (2009), *Η άναρχη κοινωνία: Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Ποιότητα.

Enfu C. (2018), Η στρατηγική των τεσσάρων πυλώνων: Ένα σημαντικό γνωστικό περιεχόμενο της Σκέψης του Χι Jiping για το Σοσιαλισμό με κινέζικα χαρακτηριστικά για μια Νέα Εποχή. *Νέος Δημοκράτης*, 119, Δεκέμβριος, σ. 63-70

Gabuev A., (2023, Μάρτιος 19), Τι συμβαίνει πραγματικά μεταξύ Ρωσίας και Κίνας: Στο παρασκήνιο, εμβαθύνουν την αμυντική τους συνεργασία, *Foreign Affairs*, <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74112/alexander-gabuev/ti-symbainei-pragmatika-metaksy-rosias-kai-kinas>

Karponovich O. (2022), Περί σύγχρονης παγκόσμιας τάξης. *Ουτοπία*, 140, Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος, σ. 73-82

Kerel G. (2021), *Συμμαχίες και ρήξεις: Από την Μέση Ανατολή έως τις ευρωπαϊκές συνοικίες*, (μτφρ Αριστέα Κομνηνέλλη), Κλειδάριθμος.

Kim P. M. (2023), Τα όρια της χωρίς όρια συνεργασίας: Η Κίνα και η Ρωσία δεν μπορούν να χωριστούν αλλά μπορούν να αντικρουστούν, *Foreign Affairs*, 83, Αύγουστος – Σεπτέμβριος, σ. 53-69

Kortunov A. V. (2021), 30 χρόνια μετά τον “Ψυχρό Πόλεμο”: Τι πέτυχε η ρωσική διπλωματία μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, *Ουτοπία*, 140, Απρίλιος- Μάιος-Ιούνιος, σ.101- 105

Shakleina T. (2010), Η Ρωσία στην σύγχρονη παγκόσμια πολιτική, στο Καραγιάννης Μ. (επιμ.) *Η Ρωσία σήμερα: Πολιτική, Οικονομία και Εξωτερικές Σχέσεις*, (149-178), Παπαζήσης.

Umarov T. & Gabuev A. (2023, Ιούλιος 3), Χάνει η Ρωσία τον έλεγχο στην Κεντρική Ασία; Τι σημαίνουν για τη Μόσχα οι αυξανόμενες περιφερειακές φιλοδοξίες της Κίνας, *Foreign Affairs*, <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74218/temur-umarov-kai-alexander-gabuev/xanei-i-rosia-ton-elegxo-tis-stin-kentriki-asia?page=show>

Αναγνωστόπουλος Δ. (2021), Η κινεζική σκέψη και η δομή της παγκόσμιας ισχύος: μεγαλύτερος «παίκτης» στην ιστορία, *Foreign Affairs*, 83, Οκτώβριος- Νοέμβριος

Κουτρομπής Ι.Γ, (2022), *Το δίκτυο αγωγών της Ρωσίας και οι ενεργειακές σχέσεις της με την Ευρώπη: Πως ο ουκρανικός πόλεμος επηρεάζει τις σχέσεις Ρωσίας και Δύσης*, Παπαζήσης.

Μπογκατούροφ Α., Λεμπέντεβα Ο., Μπομπρόφ Α.(2023), Η εξελικτική πορεία της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής. *Νέος Δημοκράτης*, 126, Ιούνιος, σ. 141-157

Παπασωτηρίου Χ. (2013), *Η Κίνα από την ουράνια Αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Παπαζήσης

Πούτιν Β. (2012), Για να είμαστε ισχυροί: Εγγυήσεις εθνικής ασφαλείας για τη Ρωσία, *Ουτοπία*, 140, Απρίλιος- Μάιος- Ιούνιος, σ. 29-52

Πούτιν Β. (2021), Για την ιστορική ενότητα Ρώσων και Ουκρανών, *Ουτοπία*, 140, Απρίλιος- Μάιος- Ιούνιος, σ. 53-71

Πούτιν Β. (2007), Ομιλία στη διάσκεψη του Μονάχου για την Πολιτική Ασφαλείας, *Ουτοπία*, 140, Απρίλιος- Μάιος- Ιούνιος, σ. 17-28

Τσακίρης Θ. (2010), Το Δόγμα του “Εγγύς Εξωτερικού”: η ρωσική εξωτερική πολιτική έναντι της Ουκρανίας στο Καραγιάννης Μ. (επιμ.) *Η Ρωσία σήμερα: Πολιτική, Οικονομία και Εξωτερικές Σχέσεις*, (181- 218), Παπαζήσης.

Φραγκονικολόπουλος Χ.(2010), *Το δίκτυο αγωγών της Ρωσίας και οι ενεργειακές σχέσεις της με την Ευρώπη: Πως ο ουκρανικός πόλεμος επηρεάζει τις σχέσεις Ρωσίας και Δύσης*,(223-238) Παπαζήσης.

Χάσκη Β. (2023), Ο τέλειος κύκλος της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής στον πόλεμο της Ουκρανίας: Τα συμφέροντα του Πεκίνου και το παιχνίδι εναντίον της Δυτικής τάξης πραγμάτων, *Foreign Affairs*, 83, Αύγουστος – Σεπτέμβριος, σ. 144-154

Χωραφάς Β.(2023, Αύγουστος 7), Τα θεμέλια της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, *geoeurope.org*, <https://www.geoeurope.org/2023/08/07/ta-themelia-tis-exoterikis-politikis-t/>

Ξενόγλωσση

Al- Qahtani M. (2006), The Shanghai Cooperation Organization and the Law of International Organizations, *Chinese Journal of International Law*, Volume 5, Issue 1, March, σ. 129–147

Aoyama R.(2021), Structural Changes in Chinese Foreign Policy: From “Prosperous Nation Diplomacy” to “Strong Nation Diplomacy, *Japan Review*, Vol.4 No.2 Winter 20, https://www.jiia-jic.jp/en/japanreview/pdf/JapanReview_Vol4_No2_05_Aoyama.pdf

Beasly R. & Kaarbo J. &Lantis J. & Snarr M. (2012), *Foreign Policy in Comparative Perspective: Domestic and International Influences on State Behavior*, CQ Press

Bedeski R. & Swanstrom R. (2012), *Eurasia’s Ascent in Energy and Geopolitics: Rivalry or partnership for China, Russia, and Central Asia?* Routledge

Benvenuti A., Chung C., Khoo N., Tan A. (2022), *China’s Foreign Policy: The Emergence of a Great Power*, Routledge

Brown K. (2021) *CEO, China, The rise of Xi Jinping*, Tauris

Chhabra T. & Hass R. (2019, September), Global China: Domestic Politics and Foreign Policy, *Brookings*, <https://www.brookings.edu/articles/global-china-domestic-politics-and-foreign-policy/>

Duesteberg T. (2023, November 12), Placating Xi Won't Change China's Behavior, *Wall Street Journal.com*, <https://www.wsj.com/articles/placating-xi-wont-change-chinas-behavior-meeting-san-francisco-dc833264>

Eder, T. S. (2014), *China-Russia Relations in Central Asia: Energy Policy, Beijing's New Assertiveness and 21st Century Geopolitics*, Springer VS

Jochheim U. (2023, May), China- Russia Relations: A quantum leap?, *European Parliamentary Research Service*, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729349/EPRS_BRI\(2022\)729349_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729349/EPRS_BRI(2022)729349_EN.pdf)

Kaczmarek M. (2015), *Russia- China relations in the post- crisis International Order*, Routledge

Kissinger H. (2012), *On China*, Penguin Books

Kissinger H. (2015), *World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History*, Penguin Press

Liik K.,(2021, December), It's complicated: Russia's tricky relationship with China, *European Council on Foreign Relations*, <https://ecfr.eu/publication/its-complicated-russias-tricky-relationship-with-china/>

Lukin A., (2018), *China and Russia: The New Rapprochement*, Polity

Maizland L.(2022, June 14), China and Russia: Exploring Ties Between Two Authoritarian Powers, *Council on Foreign Affairs*, <https://www.cfr.org/backgrounder/china-russia-relationship-xi-putin-taiwan-ukraine>

McBride J. & Berman N. & Chatzky A. (2023, February 2), China's Massive Belt and Road Initiative, *Council on Foreign Relations*, <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>

Mendes C. A. (2019), *China's New Silk Road: An Emerging world order*, Routledge

Pieper M. (2022), *The Making of Eurasia: Competition and Cooperation between China's Belt and Road Initiative and Russia*, I. B. Tauris

Pursiainen C. (2012), *At the Crossroads of Post-Communist Modernization: Russia and China in Comparative Perspective*, Palgrave Macmillan

Rudolf M. (2023), China's Foreign Relations Law: Balancing "Struggle" with Beijing's "Responsible Great Power" Narrative, *npcobserver.com*, <https://npcobserver.com/2023/07/china-foreign-relations-law-struggle-responsible-great-power-narrative/>

Spengle B. & Fan W. (2023, October 18), In Beijing, Xi and Putin Double Down on Path to the New World Order, *Wall Street Journal. com*, <https://www.wsj.com/world/china/chinas-xi-doubles-down-on-belt-and-road-as-path-to-new-world-order-aa8a8a5c>

Trenin D. (2016), A five- year outlook for Russian Foreign Policy: Demands, Drivers and Influences, *Carnegie: Endowment for International Peace*, https://carnegieendowment.org/files/Trenin_Russian_FP_TF_clean.pdf

Xing L. (2019), *The International Political Economy of the BRICS*, Routledge

Xiuying T. & Yizhou W. (2016), *Sixty Years of China Foreign Affairs*, Paths International

Zhang J. (2023, June 12), Xi Jinping's volatile foreign policy, *gisreportsonline.com*, <https://www.gisreportsonline.com/r/china-foreign-policy/>